

Эхэ найхан нютагаа эд камта мандуулаа!

БУРЯД ҮНЭН

1921 оной
декабриин 21-нээ
гарана

Бүгдэд
арадай
газетэ

1996

ИЮЛИИН
13

Зунай дундахуэ
морин харын 28
СУББОТО
гарагай 7
№131 (19471)
Газегын сэн
хэлсээгэ.

Мүнөөдэрэй
шухала
асуудал

ХОТОМНАЙ БҮРИ ГОЁ, НАЙХАН БОЛОҢОЙ

Дуу хүгжэмоор эдэлхэн, уряа
лозунгуудаар гоёон шэмэглэгдэн
байндэрнүүд хүн бүхэндэ хэды илдам
зохигохоор, хүр жабхалантайгаар утгадаг
гээшэб! Плакат, лозунгууд дээрэ али
предприяти, колхоз, совхозуудай хоорондох
мүрхөөндэ эрхимлэжэ гараһан тухай
мэдээсэлнүүд бидэнэрые омогорхуудат,
баясуудат байһан юм.

Хотын гурбан районой дунда мүрхөөнэй
хэды ехэ тэмсэл болодог хэн бэ? Мүрхөөндэ
түрүүһурида гараһан район жагсаал-парадта
байндэрые нээхэ эрхэдэ хүртэжэ, олоной
зүлхөө найшаал, майтаалда хүртэжэ ябадаг
байтабди. Энэмнай бидэнэрэй үнгэрһэн сагаа
эрхэн хаража, юунэй хэгдэн гү, али хүсэд
бэлүүлэгдээгүй байһан ажал хэрэгүүдэ хүл
дээрнэ гаргахын түлөө саашааа оролдохо,
эрхэлзэхэ байһан шанга эрилтэ боложо үгэдэг
лаабаа. Харин мүнөө тиймэ юумэн үзэгдэхээ
болһоор хэдэн жэл үнгэршэбэ.

1935 ондо Улаан-Үдэ хотодо паровоз-вагон
заводта байрлагын заводто хүдэлхөөс бүхы
республикын, областнуудай залуушуул
тусхай уряалаар ерэдэг хэн. Тэрэ үедэ Зүүн
Сибирьтэ баригдажа эхилһэн түрүүшын томо
предприятида хүдэлхэ мэргэжэлтэд, залуу
үетэн үсөөдэдэг байгаа ха юм.

Эрхүүгэй областинн Эхирэд-Булгадай
районһоо ерэнэн бүлэг залуушуул абаһаар
ФЗУ-да нуража, слесарь мэргэжэлтэй би
паровоз хабсаралгын цехтэ хүдэлжэ эхилээ
бэлэб. Тийгэжэ нилээд удаан саг соо хүдэлөө
хэм.

1940 оной октябрь нарада Улаан Арминн
улгата албанда абтаа хүм. Тэрэ гэгдэнхээ
хойшо 1956 оной декабрь хүрэтэр оронойнгоо
Зэбсэгтэ Хүсэнуудтэ алба хээ хэм. Сэрэгэй
училищи дүүргэнхэй түрүүһэн Хабаровск
хотодо байрлаһан морин сэрэгэй полкын
комсомолой секретаряар, Эсэгэ ороноо
хамгаалгын Агууехэ дайнда хабаадаһан хүм.
1956 ондо Карпадай сэрэгэй округой полкын

командирай орлогшоор албаяа түгсэхөө хэм.

Агууехэ Октябрийн хубисхалай түрүүһэн Улаан-
Үдэ хотодо промышленна предприятинууд
баригдажа эхилһэн гээд тобшолоё. Тэдэнэй
дундаһаа шэлэй, шэрэм шухадаг ("Механлит"),
арһанай болон бусад заахан предприятинууд
үргэдхэгдэжэ, арадай ажахыда хэрэгтэй продукци
үйлэдбэрлэжэ эхилһэн байха юм.

Удаадахи жэлнүүдтэнэ ПВЗ, мяха-консервын,
сэмбын комбинадууд баригдажа, арад зондоо,
Эхэ орондоо хэды ехэ продукци гаргажа,
Сибирийн предприятинуудай дунда суурхажэ
эхилһэн байгаа. Он жэлнүүдэй үнгэрхэ бүри хотын
үйлсэнүүдтэ манган томо байрын гэрнүүдхээ гадна,
соёлой олон тоото байшан гэрнүүд ербын бодожо,
хүн зоной сүлөө сагаа ашатай туһатайгаар
үнгэрхэхэ хэрэгтэ горитой нүлөө үзүүлжэ захалаа
хэн.

Улаан-Үдэс ерэнээр АВРЗ-гэй кадрнуудай
таһагыг даагшаар, парткомой секретаряар,
профкомой, заводой дайнай, ажалай ветерануудай
соведэй түрүүлэгшээр пенсидэ гаратараа хүдэлһэн
байнаб. Коллективэй дунда хүмүүжүүлгын ехэ
хүдэлмэри ябуулжа, эмхидхэжэ, предприятиа
түрүү зэргэдэ гаргахын түлөө оролдодог хэмди.

Республикын томо предприятинууд хүдөө
нютагуудта шеф ёһоной туһаламжа үзүүлэхэ
талаар хэды ехэ хүдэлмэри хэдэг хэм бэ! Манай
заводой 500-1000 хүдэлмэришэд шэфтээ абаһан
Яруунын аймагай ажахынуудта ошожо, хэды
олон барилгануудыг бодхоодог, үбнэ, таряагаа
хуряжа абахадань туһаламжа үзүүлдэг байгаа.
Эдэ бүхы хүдэлмэри хүтэлбэрлэжэ гарадаг хэм.
Эдэ бүгдээс дахинаа нэргээжэ, эдэс хоолоо
элбэгжүүлхэл байгаабди.

1935 ондо заводой хүдэлмэрилэгшэдтэ
баригдаһан соцгородогой бараагуудыг манган
томо байшан гэрнүүдээр нэлгэхэ хэрэгтэ горитой
хүдэлмэри хэгдэнэн юм. Мүнөө харыт даа.
Энээнхээ гадна заводой Соёлой ордон, олон тоото
хургуули, магазинууд хэды олоор баригдаа
гээшэб. Советскэ Союзай Герой С. Н. Орешковэй
нэрэмжэтэ парк, стадион, ТЭЦ болон бусад
заводой хүдэлмэришэдэй уран гараар бодоһон
гээшэл! Эдэмнай 60-65 жэлэйнгээ ойн баярай
үдэрнүүдэ тэмдэглэжэ эхилээ.

Түрүүһэн үедэ эдэ барилганууд хотын мэриин
мэдэлдэ ороходоо, эмхи гуримгүй боложо
захалба. Мүнөө парк соо ороо хаа, гайхаха
гэлыхээр. Эндэхи бүхы байра, байдальнь дууһан
һалашоо, һандали, сээрлигүүднэ эбдэрэнхэй,
модо, һоогүүд нэнэлэгдэнхгүй, һуулагдаһангүй,
уһалагдаһанхгүй. Наһатай болоһон бидэнэрэй
эдэ бүгдэдыг харахадаа, эльгэ зүрхэмнай үбдэнэл
даа.

Улаан-Үдэ хотын байгуулагдаһаар 330 жэлэй
ойн байндэрыг тэмдэглэжэ байхадаа, түрэл
хотомнай саашааа бүри гоё найхан түхэл
шарайтай болоһон даа гэжэ хэлэхэ, хүсэхэ дуран
хүрэнэ.

Ф. АБАГАЕВ,

дайнай ба ажалай ветеран,
Улаан-Үдэ хотын хүндэтэ эрхэтэн.

ХЭЛСЭЭНДЭ ГАР ТАБИГДАБА

Саха (Яхад) Республикын Гүрэнэй суглаанай ба Буряад
Республикын Арадай Хуралай хоорондох харилсаануудыг
хүгжөөхэ тухай Хэлсээндэ Арадай Хуралай конференц-зал соо
июлийн 11-дэ гар табигдаба.

Гар табилгын баяр ёһололдо Саха (Яхад) Республикын Гүрэнэй
суглаанай делегаци Е. М. Ларионов түрүүлэгшэтээ, Түлөөлэгшэдэй
палатын түрүүлэгшэ И. А. Илларионов, Республикын бюджетэй
талаар палатын комитетэй түрүүлэгшэ Н. М. Винокуров,
түлөөлэгшэдэй палатын мандатна комиссиин түрүүлэгшэ В. П.
Гавриленко, Буряад Республикын Арадай Хуралай Түрүүлэгшэ М.
И. Семенов, Арадай Хуралай Түрүүлэгшын орлогшо А. Д. Карнышев,
депутатууд Б. Ц. Семенов, А. Ц. Идамжалов, нийтын ажалыбуулагшад
болон журналистнууд хабаадалсаба.

С. БАЛДУЕВАЙ фото.

БУРЯД АРАДАЙ КОНГРЕСС БАЙГУУЛАГДАА

Съездэ хабаадаһан хоёр зуугаад
делегатууд үрэдүнтэй хүдэлжэ. Буряад
арадай Конгресс байгуулаха талаар
эмхидхэгдэн хорооной түрүүлэгшэ
Г. Н. Манжуевэй элидхэл зүбшэн
хэлсэлгэдэ эдэбхитэйгээр хабаадаба.

Профессор Н. Н. Цыбиков (Шэтэ),
хамба-лама А. Аюшеев, Эрхүүгэй
областинн Ольхоной районой ёһэдэн
хүтэлбэрийн захиргаанай толгойлогшо
А. Матюшкин, түүхын эрдэмэй доктор
Т. М. Михайлов, профессорнууд Г. А.
Санжиев, С. Ш. Чагдуров, компартийн
Буряадай эмхиин түрүүлэгшэ В. Б.
Базаров болон бусад
һанамжануудаараа хубаалдажа,
аурдалхуудыг оруулаа.

Конгрессэй Уставыг делегатууд
зүбшэн хэлсэжэ, тэрэнээ статъя
статъягаарнь баталан абаа.

Конгрессэй совет ба Президент
һунтагдаба. Тийгэжэ 50 хүнөөс
бүрдэнэн советтэ Агын ба Усть-

Ордын тойрогуудһаа 11-11, Буряад
Республикаһаа 23 гэгшүүн, мүн
республикаһаа гадуур ажаһуугша
буряадуудай түлөөлэгшэд ороо. Буряад
арадай Конгрессэй Президентээр
Буддийска пенсионно жасын
түрүүлэгшэ Евгений Матвеевич Егоров
һунтагдаба.

Энээгээр бүгдэ буряадуудай
хоёрдохы съезд хүдэлмэригээ дүүргэбэ.
Съездын хүдэлмэриг Буряад
Республикын Арадай Хуралай депутат
В. Б. Саганов хүтэлбэрилөө.

Буряад арадай Конгресс байгуулаха,
тэрэнэй Устав зүбшэн хэлсэжэ,
баталан абаха, мүн хүтэлбэрлэхы
зургаан байгуулаха асуудалаар
зарлагдаһан бүгдэ буряадуудай
хоёрдохы съездын ажал урагшатай
һайн байба гэжэ тэмдэглэхэ хэрэгтэй.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: съездын үедэ.

С. БАЛДУЕВАЙ фото.

НАЙНДЭРЭЙ ХҮНДЭЛЭЛДЭ

Улаан-Үдэ хотын байгуулагдаһаар 330 жэлэй ойдо зориулагдаһан байндэрэй
суглаан үзэгдэдэр үдэрэй 4 сагта Ленинэй ордонго оперо болон балетэй
академическэ театр соо үнгэргэгдэбэ. Республикын Правительствын, Арадай
Хуралай, Улаан-Үдэ хотын захиргаанай хүтэлбэрилэгшэд, олонийтын түлөөлэгшэд,
айлшад суглаанда хабаадаа.

Буряад Республикын нийслэл—Улаан-Үдэ хотын мүнхдэлхөөр 330 жэлэй ойдо
зориулагдаһан элидхэл хотын мэр В. А. Шаповалов хэлэн байна.

Удаань республикын искусствын уран бэлнтэн байндэрэй концерт-наада
дэлгэсэ.

Манай корр.

Дэлгүүрэй харилсаан: ажабайдал, ажал хэрэг

Буряад Республикада Промышленности, элшэ хүснэй, транспортын министерствын байгуулагданаар хоёр жэл шахуу саг үнгэрбэ.

Тус халбариин эгээл түрүүшын министр В. В. Переляев 1949 ондо Эрхүүгэй областиин Черемхово хотого түрэнхэн юм. Эрхүүгэй политехническэ институт дүүргээд, Зэдын комбинатта горно мастераар ажалайнгаа намтар эхилээ. Иүүлэй найман жэлэй туршада тус предприятияин директорээр хүдэлээ.

Манай гуйлтаар Владимир Васильевич халбариин мүнөөдэрэй хараа зорилгонууд, предприятинуудыг орёо байдалһаа яжа гаргах тухай бодомжонуудаараа хубалдана. Энэ хоорооёнь толилобди.

ГУРИМШУУЛАН ХҮТЭЛХЭ ҮҮРГЭТЭЙ

Ямар ушарһаа Буряад Республикада Промышленностиин министерство байгуулагдаа гэшэб? Энэниие тайлбарилжа туршауу. Дэлгүүрэй харилсаануудай, ажахы эрхилэлгын шэнэ гуримуудай тогтожо эхилтэр республика доторнай гол түлэб федеральна мэдэлэй предприятинууд бии байгаа гэхэ гү, али годорхойлон нэрлэбэл, авиационно завод, прибор бүтээлгын нэгдэл, Зэдын комбинат, "Теплоприбор" завод, "Забайкалсес" нэгдэл гээд тодоромоор. Эдэ предприятинууднай зохихо министерствэнуудэй мэдэлдэ ородог хэн.

Нютагай засагайхид түлэб социальна ба арадай үргэн хэрэгэлэлэй, эд - бараа үйлэдбэрлэхэ асуудалнуудыг шийдэхэдэнь үлөөлхэ аргатай байгаа.

Үмсэлэлгэ эхилжэ олон предприятинууд акционернэ болохоодо, түбэй хүтэлбэри үгы болоо. Зарим предприятинууд хаагдаа. Иймэ ушар байдалда акционернэ предприятинуудай хүдэлмэриг гүрэнэй зүгһөө гуримшуулаха байгууламжа тон хэрэгтэй болоно бшуу.

Уламжалалан республикадамай Промышленностиин министерство байгуулаха тухай шийдхэбэри абтаа хэн. Урдандаа

Нютагай промышленностиин министерство бии байһан гэжэ мэдэлэбди. Транспортын, барилгын, түлишын-элшэ хүснэй комплексын талаар гүрэнэй комитет, "Забайкалсес" нэгдэл бии байгаа. Эдэ бүхы бүридэлүүдэй үндэһэ буури дээрэ манай министерство эмхидхэгдээ гэшэ. Тиихэдээ урдахи дурсагдаша бүридэлүүдтэ орходоо үсөөн зон эндэнай ажаллана.

Эд зоориин түхэлэй хубилгадахада, министерство - гүрэнэй хүтэлбэрин аппарат хэрэгтэй гэшэ гү гэнэ ханамжа нэгэнтэ бэлэ дууддаг. Теэд мүнөөнэй хүтэлбэрин уялганууд урданайхиһаа ондоо гээд абаһаар хэлээ. Министерствыннай гол зорилго гэжэд, орон дотор үнгэргэгдэгэ экономическа политикада и р е д ц р и я т и н у д ы е таараддуулан хүдэлгэхэ гэнэ удхатай. Ажахы эрхилхэ талаар түсэб зохёон табилгын болуулагдаашы наа, ямаршы хараа зорилгогүйгөөр хүдэлхэбди гэжэ хананай хэрэггүй. Ямардунгүүдтэ ерхэхэ уридлан багсаамжалха зэргэтэйбди. Бүдхэдэй олзлы хуби, амяараа халбаринуудай хүгжэлтэ - хуу хараада байха бшуу.

Хуушанай янзаар түсэб зохёон табилга уридлан багсаамжалалгаар хэлэгдээ

гэшэ. Энэнь бүхыдөө халбариин министрствэнуудай "ээм" дээрэ бууна. Гэхэ зуура предприятинууд урданайхида адли оорынгоо түсэб дүтэрхыгөөр табидаг зандаа. Бодото байдалда энэнь ходоодо таараашыггүй наань, түсэбгүй байдалыг оод абаһагүй. Жэшээлбэл, "Электромашин" завод 1995 ондо 1900 двигател бүтээн гаргаа. Энэ жэлдэ 3700-е үйлэдбэрлэхөөр хараална. Экономическа бодото үндэһэгүй аад, иймэ тоо баримтанууд баталмаар гү? Эдэ бүгэдһөө гадна министерство предприятиянуудыг хүгжөөх асуудалада онсо анхардаг юм. Анхандаа мүнхэн хангаар баталагдаһан түсхэй зорилгого программанууд зохёон табилдаг хэн. Харин мүнөө байдал ондоо - акционернэ бүлгэм хүгжэхэ гү, али үгы гү - АО-гой болон тэрэнэй хүтэлбэрин оорын асуудал болоно. "Теплоприбор" завод, жэшээлбэл, бии байгаа хүснэйгөө оройдоол 27 процентынь хэрэглэн ажаллана. Цехүүдээ зогсоогоод, хүдэлмэришэдэйнгөө тоо үсөөрүүлээд, үнгэрхэн жэлэй дунгоор бага зэргэ олзотой гараа. Бусадны жэшээнүүд дурдамаар. Гүрэнэй зүгһөө дэмжэлгэ үзүүлэхэй ашаар үйлэдбэрингөө хэмжээ дээшлүүлэн хүдэлхэдэнь,

тааруу эрхэ байдал тогтоолсохон тон шухала.

Эдэ бүгэдтэй зохилдуулан 2005 он болотор Буряад Республикын социальн-экономическа хүгжэлтын программа зохёон табидагхай гэшэ. Министерствыннай удаадахи зорилго гэхэдэ, засагай байгууламжануудтай предпринятинуудай харилсаа холбоо гуримшуула болоно. Жэшээлбэл, түмэр замай транспорт, ой модоной промышленна комплекс болон нүүрхэшдые абаад үзэе. Эдэнай үйлэдбэрин талаар ходо харилсаатай юм. Теэд бэе бээдэ үри шариеэ түлэжэ бирахыа болёо. Тиимэһээ дээрһээ гуримшуулагдаагүй наань, хоорондоо таарамжатайгаар хүдэлжэ, үгэ үгсэ ойлгосожо шадаһагүй. Үбэлэй янгинама хүйтэндэ электростанцинуудта заримдаа 2-3 үдэр соо хүрэхэ мазут үлөөд байдаг бэлэй. Иймэ байдалда "Бурятэнерго" гэнэ акционернэ бүлгэм энэ асуудалаа бээ даангыар шийдхэжэ бираха нэн гү? Олоной хүснэй элсүүлэгдэхэдэ, хүндэ байдалһаа гараха арга олдодог ха юм.

Республикын промышленность бүхыдөө угаа эхилэр байдалда. 1993-94 онуудта эхилхэн муу талын үзэгдэлүүд: түхэригэй үнэ сэнгэй доошололго, уналга үргэлжлэхөөр зандаа. Дунда зэргээр абаад үзэбэл, бии байгаа үйлэдбэрин хүснэй 30 процентынь хэрэглэн хүдэлхэбди.

Гэбшье 1995 ондо үйлэдбэрин уналга аалидаа, зарим газарта зогсоогдоо шахуу. Эндэ нэн түрүүн машина бүтээлгын комплексые дурдамаар. Олон предприятинуудта байдал эхэл муу. Ой модоной комплекс абаад үзэхэдэ, 3 миллион 800 мянган кубометр модо бэлэхэдэг наа, мүнөө оройдоол 800 мянган кубометр бэлэхэдэ. Гэбшье урдахи жэлүүдтэ орходоо, бага зэргэ ургалта бии. Энэ ургалтада Селенгинскы ЦКК эхэхэн хубитгана оруулаа. Алта-малтан абадаг ба нүүрхэнэй промышленностьда байдал барагтай. Хүнгэн промышленностине абаад үзэбэл, гансал Улаан-Үдын нарийн сэмбин мануфактура 1990 оной хэмжээндэ хүдэлнэ.

Мүнхэн хангай дутамаг ханада ямар халбаринуудта нэн түрүүлэн анхарал хандуулагдаһа гэнэ асуудал оло дахин табидаг болоо. Түлишын-элшэ хүснэй

комплекс гол хараа хээдэшье байгаа, байхана. Шулуун нүүрһэ ехээр мансаа абажа, хилин саана гарга болоо наа, ашагтай гэ тоолонобди. Түгнын нүүрһэ уурхайн үйлэдбэрин хүснэ дээшлүүлхэ талаар тусга зорилгого программа зохёон табидагхай юм. Нютагай хэбтэһэнүүдтэ алта малта абалгын хэмжээ дээшлүүлхэ шухала. Тиихэдэ Озёрны полиметаллда, бусада хэбтэһэнүүдтэ анхармаар.

Машина бүтээлгэ абаад Авиазаводто вёртолёуу хилин саана худалдаа болохоор бүтээхэ хэрэгтэ Харин модо болбосоруул байдал орёоног. Республикада Россияда модоной хэрэгтэ багашаг, харин Дунда Азия модо элгэхэнэ ашаггүй. Ж гэбэл, түмэр замай тариф аргагүй өхэ. Модо буйла болбосоруулахда найдаһа бата оньһон түхээрэлгэн хэрэгтэй.

Иймэ хүндэ хүшэр байдал П р а в и т е л ь с т а предприятиянуудта туһаламжа үзүүлнэб гэ асуудал хонирхолтой. Н түрүүн олзодо тохогод налогто хүнгэлэлтэн дурдамаар. "Инвестицигнэ ндологово урьһаламжа туу Хаули абтаа. Энэ хуу гансашье предприятиянуудта бэлэ, хүрэтэр хүнэй хүдэл багашагыг предприятиян хабаатай юм.

Предприятиянуудыг дэмж фонд байгуулаха талаар то батаан абтанхай. И урьһаламжа тээрэ бусаагдаха гуримаар т байха. Тиихэдэ эгээл түгнэ тээрэюулах арга падала предприятиянуудта үтг болоно. Энэ талаар тус комисси хүдэлдэг байха юм.

Дам саанадаа республик материальна үйлэдбэрин тогтонижуулан хүдэлгэхэ тала программа зохёон табида. Онсолбол, машина бүтээл ой модоной, түлишын-элшэ хүснэй, хадын малтан абаа хүнгэн промышленностине ү й л э д б э р и н у у д а тогтонижуулахын хэмжээнүүд хараалагдаа. хэмжээнүүд тээрэ бээлүүлэгдэмээр. Ямар гай байхаб, юун хүлээгдэнэ бэшээтэй.

Нэгэ үгөөр хэлбэл, уналгыг тогтоожо, дабишалтада замаа нээхын оролдохо ёһотойбди.

Г.ДАШЕЕВА хөөрлөөд

II. Мал ажал дорой байдалда оронхой

Аймагай нийтын мал ажал мүнөө эгээл харюусалгатай ханадаа хүрэхэ эрэнхэй. Урдань энэ халбари колхоз, совхозуудай хүдөө ажахын бүхы үйлэдбэрин байдалыг элитээр гэршэлэн харуулдаг байгаа. Харин мүнөө илангаяа бүлхын жэлүүдтэ мал ажал дорой байдалда ороо, хү, мяха үйлэдбэрлэхэ, худалдаха хэмжээн эрид доошолоо, бүхы түрэлэй малай тоо, толгойнь хороо, түл түрээс үсөөнөөр абтана, малай гарзаха ушар олонхорго гэнэ баримтануудыг ходо хэлэдэг боломжонхойбди. Үнгэрхэн жэлдэнь эдэ баримтанууд манда баһал хабаатай байгаа гэжэ мэдэрхэ ёһотойбди.

Колхозууд болон хүдөө ажахын бусад бүридэлүүд үнгэрхэн 1995 ондо бүхыдөө 29885 центнер хү (энэнь 1994 онойхиһоо аяар 12664 центнерээр бага) наһан байна. Үнээн бүриһөө мин 963 килограмм гэхэ гү, али урзанда жэлэйхитэй сасуулахда, 300 килограммаар бага һүн наагдаа. Аяар найман ажахы аймагай үр дүнһөө доошо дүн туйлаһан байха юм. Нэгэ эрхэ байдалда хүдэлхэн Гусиноозёрскы ГРЭС-

эй хамнабарин ажахы хоёр жэлэй туршада үнээн бүриһөө дунда зэргээр 3275 ба 2127 килограмм хү наһан габыатай. XX партсездын нэрэмжэтэ, Карл Марксын нэрэмжэтэ колхозуудай хү наалин

солотой.

Мал ажалаа саашадань эрид хүгжөөхын тула нэн түрүүн эмэ малаа саг соон үржүүлхэ гэшэ тон ехэ удха шаартай байна. Үнгэрхэн жэлдэ энэ талаар мүртэй ажалыбуулагдаагүй. Бидэ

Гусиноозёрскы ГРЭС-эй хамнабарин ажахын түрүү наалинда Гатяна Алексеевна Долганова, Василий Владимирович Долганов, Евдокия Санжиевна Аюшеева, Клавдия Ивановна Владимировна, Карл Марксын нэрэмжэтэ колхозһоо Татьяна Дармаева Бубеева, Сэсэгма Дармаева Цырендоржиева, XX партсездын нэрэмжэтэ колхозһоо Дарима Дондоковна Эрдынеева, Дулма Цырендоржиевна Зоригтуева, Цайдамай хамнабарин ажахыһаа Жаргал Раднаевич Галданов, Галина Леонтьевна Цыренова болон бусад үндэр дунгүүд туйлаһан габыа

гуйлагдаһан энэ бирагүй үр дунгоороо наһагаа амарха ёһотойбди. Аймаг дотор бии байһан хү наалин бүхы фермэнүүдэй тэн хахадань үнэсдын искусственна онол аргаар үржүүлэгдэнгүй.

Хонин ажал мүнөө одоол ойлгогдосогүй байдалда оронхой. Гол шалтагаанынь үнөөхил мүнхэнэй дутагдаһанһаа эхитэй.

Аймагай ажахынууд малай үүлтэр найжаруулаха үйлэдбэрин республиканска "Бурятское" нэгдэлдэ 97 миллион түхэригэй үридэ оронхой юм. Энэ нэгдэл мүнөө манда урьһаар бүхын үрэ худалдана. Хэрбээ симментал үүлтэрэй үнэсдэ анаг шэмэтэй энэ үүлтэрэй бүхын үрөөр искусственна онол арга хэрэглэжэ үржүүлэггүй наа, бидэ ойрын сагта аймагай зоотехническэ албанай хэдэн арбаад жэлдэ бии болоһон үүлтэрне алдахадаа болохо

байнабди.

Мүнөө хаа хаанагүй үүлтэр найжаруулаха селекционно хүдэлмэри эрхилхэ мэргэжэлтэд үгы бологдонхой. Бүри наһаг болотор аймагтамай һайн үүлтэрэй мал үсхэбэрилдэг хү

Ажабайдалнай хэдэ хүшэршы наань, саашаа урхасхалда мэтэ ябжаа бшуу. Үйлэдбэри доошлоо, унажал байха бэшэ ха юм. Эдэ ойлгогдосогүй байха гансал хамтын гэхэ гү.

ХАМТЫН ХҮСӨӨР АЖАМИДАРХАБДИ

наалин арбаад фермэ байһан юм. Харин мүнөө гэдэнэ мартанхайбди. Юуэндэ гэхэдэ, эдэ үүлтэртэ фермэнүүд дээрэ тоо бүридхэл эрхилэгдээгүй ха юм. Гансал Карл Марксын нэрэмжэтэ колхоздо наалин малад ба хонин ажалда малай үүлтэр найжаруулаха хүдэлмэри эрхилхэ түсхэй шээлээдэр ажалладаг мэргэжэлтэд бии.

Хэрбээ малажадаа саашадаа ходо нимээр хандаа гэшэ наа, үлэхэн малаа ойрын сагта алдахадаа болохобди. Ерэхэ жэлдэ түл түрээс олоор абажа, байдалаа найжаруулахын тула эмэ малаа искусственна аргаар заатагүй үржүүлхэ ёһотойбди. Ушар тиимэһээ фермэ бүхэндэ эмэ мал искусственна онол аргаар үржүүлхэ пунктинуудыг нээжэ шухалада тоолодоно.

Түгсэхэдэ доу хэлэхэб гэхэдэ, мүнөө үдэ хүдөө ажахын предпринятинууд эгээл хүндэ сагта ажамидаржа байна. Урмайа хухарһанай хэрэггүй.

бултаһангаа хүсөөр гараха аргатайбди. Нэгээрэ байгаа, ажами шадахагүймай эли. М хабарайнгаа тариала хадаа ургасынгаа хонин харуулаха, ногоон "түмэ" тэмсэхэ, зунай бэлээр хямда сэнтэй хү, үйлэдбэрлэхэ абаха, алтаһа" суглуулаха хаба, тэрэнэ эмхи гуримт үнгэргэхэ, тэжээл бал техникээр хабарилжа гэхэ мэтэ ажал барагдахдаа. Эдэ бүхы аябуулануудта хүдөө управлеин, аймага ажахынуудай хүтэлбэри мэргэжэлтэ, малша, механизаторнууд харюусалгатай.

В. БАДМАДА Сэлэнгын аймагай хүтэлбэрин захир гулвагай хүдөө ажахын управ

Эрдэм хуралсалай шэнэ шатада ЗАЛУУШУУЛЫЕ АЖАЛДА ДАДАЛ ШАДАБАРИТАЙГААР НУРГАХА

Мүнөөнэй эрхэ байдалда залуушуулые ажалда дадал шадабаритайгаар нурган бэлдэхэ" гэхэн асуудалаар Буряад Республикын Правительствын конференц-зал соо Түрүүшын үдэрэй зүблөөндэ Буряад Республикын Правительствын Түрүүлэгшын орлогшо В. К. Агалов, РАО-гой академик, педагогикын эрдэмэй доктор, профессор П. Р. Атутов, юрэнхы дунда эрдэм хуралсалай институтай директор, РАО-гой академик, профессор Г. А. Поляков, Буряадай эрдэм хуралсалай министр С. Д. Намсараев, Москва, Брянск хотуудһаа ерэнэн бусад мэдээжэ эрдэмтэд хабаадаба.

Энэ конференцидэ мүнөө үеын эрилтэдэ харюусама ажалсалай шэнэ шэнжэнүүдтэй танилсаха аргатайг. Дээдэ түрүүл дүүргэһэн залуушуулнай найн, сэнтэй мэргэжэлтэд "хүлгэжэ" гэжэ В. К. Агалов оролто үгэ хэлэхэдэ "хүлгэжэ" байха юм.

Хуралсал-хүмүүжүүлгын хэрэгүүдтэ али бүхы талаһаань дадал шадабаритайгаар хүмүүжүүлхэ хүсэл бии. Элшэ үеынэй, атомай, компьютерай туйлалтануудай удаа бүхы тээ ажалда дадал шадабари нэбтэрүүлгын саг ерэбэ. Технологическа эрдэм хуралсал бага гаргашатайгаар онсо аргануудые хэрэглэхэ зорилготой юм. Энэ хадаа эрдэм хуралсалай мэдээсэлнүүдтэ үндэһэлһэн хубилалтын үйлэ хэрэг юм, — гэжэ РАО-гой академик П. Р. Атутов "Мүнөө үеын эрдэм хуралсал ба технологи" гэхэн элидхэл соогоо хэлэбэ.

Гадна энэ конференцидэ хурагшадай политехническа эрдэм хуралсалай хүгжэлтэ тухай Москвагай юрэнхы дээдэ эрдэм хуралсалай институтай директор В. А. Поляков һонирхолтой хэлэлхэ. Мүнөө үедэ үхибүүдые ажалаар хангалга ехэ муу ханахаар. Багаһаа үхибүүд өөһэдөө "мүнгэ хэхэ" гэжэ мэдэнэ. Саашадаа манай гүрэндэ нэгэ гэр бүлынхидэй өмсгөжэ ехэ дэлгэрхэ гэжэ ханахаар. Үхибүүн бүхэн өөрын ажалтай болоходоо, харюусалгата уялгаяа мэдэрнэ гэжэ мэдэрлээ тэмдэглээ. Эрхэ сагай байдал тухай хөөрөө мэдэрлүүлэн, залуу мэргэжэлтэдые мүнөө үеын байдалда хуралсан хургаха асуудалаар РАО-гой академик, Советскэ Герой С. Я. Батышев элидхэл хэбэ.

"Мэргэжэлэй эрдэм хуралсал" гэхэн бүлгэмэйнгөө ажалтай ажаллахаар Яковлевич танилсуулхадаа, элдэб хуралсалай ажилсала тэдхэмжын номуудые дурадхаа, мэргэжэлэй хуралсалай асуудалаар хэлбэлгэдһэн литература нэрлээ. Бүлгэмэй байгуулагдаһан университетэдэ эрдэм хуралсалай элдэб категориин хүдэлмэрилэгшэ мэргэжэлэе мэдэрлүүлхэ аргатай гэжэ элидхэлшэ хэлээ. Мүн энэ конференцидэ Москвагай багшанарай университетэдэ профессор Э. Д. Новожилов, педагогикын теориин институтай профессор, ахмад эрдэмтэ хүдэлмэрилэгшэ В. Д. Путилин мэдэрлүүлхэ хэбэ.

Российн эрдэм хуралсалай академик, педагогикын эрдэмэй доктор, профессор Петр Родионович Атутовтай 75 жэлэй ойн ажалта зорюулагдаһан зүблөөн июлин 12-то Правительствын конференц-зал соо үнгэрбэ.

Хадаахи хоёр үдэр түлөөлэгшэд секцинүүдээр хубааржа, хуралсалай технологическа бэлдхэл" ба "Технологийн ажалшанарые бэлдэлгэ" гэхэн темэнүүдээр хөөрэлдөөн болобо. Конференциин түгэсхэлдэ айлшадай анхаралда хатар наадан асуулагдаа.

Е. ЦЫБЕНОВА.

Үглөөдэр-Загашанай Үдэр

БАЯН ОЛЗОТОЙ БУСАНА

Кабанскын аймагай Посольск хууринда загаша олзоборилгын "Байкал" колхоз оршодог юм. Эндэ ерэхэдмнай, үүлэгүй хүхэ тэнгэрийн зөнхыжэ, наранай шангаар шарабашье, далай тээхэ шингтэй һэрюүхэн һэбшээгээр хүлээжэ байба. Далайн урда эрьсэр эндэ тэндэ олон онгосонууд, катернууд ба загашадай сүлөөгүй ябажа байханы харагдана. Уданшьегүй "хүлгүүг" һалхин үлээжэ захалба. Тус ажахыда губшуршадай гурбан томо бригада эбтэй эсгэй

хүдэлжэ байдаг юм. Үнийнэй бригадирнууд Николай Георгиевич Калмынин, Григорий Иванович Колесников, Иван Семёнович Ермаков гэгшэд үбгэн абаяа, эсгээе дурсажа, угайн ажалые үргэлжэлүүлжэ ябадаг байна.

Би бригадираар эгсэ 25 жэл хүдэлжэ ябанаб. Бригадын гэгшүүд дүн хамта 16 хүн. Губшуррай утань 750 метр юм. Бидэ загаша гүбшахаяа июнийн 10-до ороо һэмд. Мүнөө һүүлэй мэдээгээр 500 центнер загашан баригдаа. Коллектив соо онсо шалгардаг электрогенераторай электрик Николай Бобылев, катерай моторист Андрей Малыгин, тогоошон Ирина Хлызова, "ЗИЛ-131" түхэлэй автомашиннын жолоочон Сергей Грудинин гэгшэд болоно, — гэжэ гүбшуршадай бригадир Н. Г. Калмынин сонгоһон оюмдөр хүндэлхэ үедөө хоороо һэл.

Һүүлэй хэдэн һарын туршада салингаа саг соогоо абаад байнабди гэжэ загашада хэлээ бэлэй. Омоли ехээр барья һаа, ажахы олзотохо эргэтэй. Гэхэтэй хамта, тэрэниие бариха гүбшур, гүльмэ хуушарна. Нэльбэхэ, шэнэлхэ гэхэдэ, мүнүн байхагүй.

ЗУРАГУУД ДЭЭРЭ:
загашагай олзотой; үнийнэй бригадир Н. Г. Калмынин; бригадын гэгшүүд урматой.

С. БАЛДУЕВАЙ фото-текст.

ӨӨНЭДНӨӨМНАЙЛ ДУЛДЫДАНА

1994 оной һуул багаар Ивалгын аймагай хүдөө ажыхын управлениин үүсхэлээр хүдөө ажыхын продукция үйлдбэрлэгшэдэй "Ивалга" эблээ (ассоциаци) байгуулагдаа һэн. Энэ эблээлэй бүридэлдэ аймагай ажахынуудһаа гадна гостиницанууд, Улаан-Үдын хэдэн агзиннууд, райпотребсоюз, "Агропромлес" гэжэ кооперативнэ бүлгэм, плодоовощной бааза, "Урожай" гэжэ нээмэл түхэлэй акционернэ бүлгэм гэгшэд ороһон байна. Тус эблээлэй гол зорилгонь хадаа — хүдөө ажыхын продукция үйлдбэрлэхэ хэрэгтэ гол түлэб эмхидхэн хилхэ, худалдаа наймаа урагшатай ябуулхын түлөө мэдэрлүүлхэ баталха, шэнэ дэлгүүр бэдэрэн олохо, оршогүй үйлдбэрлэһе үргэн бодхоохын түлөө мэдэрлээлэй болон мэргэжэлтэдэй һанамжа харахуудые согсолхо, тэдэниинь нэбтэрүүлхэ арга мэдэрлүүлхэ бэдэрхэ, инвестици, урьһаламжын үйлдбэрлэл, менеджмент болон олон тоото эмхидхэлэй ажал ябуулгын асуудалнуудые шийдхэхэ гэхэн юм.

Энэ эблээ байгууллаха хэрэгтэмнай Буряадай Правительство, Хүдөө ажыхын ба эдэе хоолой министерство, Хүдөө ажыхын академиин эрдэмтэд болон бусад тон ехэ туһаламжа үзүүлһэн байна. Дэлгүүрэй харилсаанай үедэ нимэ эблэлүүд тон ехэ ажалтай. Илангаяа мүнөө предпринятинуудай хоорондох харилсаануудай үгэ шахуу болоһон байхада, мүнөө ажалнай дутагдажа байха үедэ, үйлдбэрлэлһэн продукция үнэгүй, олохон ушарта худалдаагүй үеэрхэ ажыхын олон һалбаринуудай предпринятинууд хамтаран ажал хэрэгтэ ябуулхадань үрэ дүнтэй ажиллаха юм. Тээд гүрэнэй талаһаа бэлаи туһаламжа

үгы. "Ивалгын аймагай АПК-гай хүдөө ажыхын продукция үйлдбэрлэгшэдэй эблээ тухай" гэхэн тогтоол нөдөндө жэл Правительство абанашье һаа, тэрэнэ бэлүүлхэ арга боломжонь мухардана. Өөһэдынгоол хүсэндэ, өөһэдынгоол арга боломжодо найдаха саг болонхой гэжэ ойлгонобди.

Буряадай Хүдөө ажыхын академиин эрдэмтэдэй зохёжо үгэһэн хэдэн бизнес-түсэбүүд манда бии. Тэдэнэй тоодо һү, мяха, орооһо үйлдбэрлэхэ дурадхалуудтань онсо анхаралаа хандуулан ажалаа ябуулабди. Таряашанай ажахынуудай "Ороонго" гэжэ эблээдэ холимог тэжээл бэлдэхэ цехэй ба бэлэн продукция хадагалха складай барилга дүүрэхэ тэжээл болоо. Эндэ багахан цехарни ба тээрмэ хүдэлдэг. Тээд тээрмэмнай дээдэ сортын гурил татажа гаргадаггүй. Тиймһээ үшөө нэмэлтэ тээрмэ абаха ханаан бии. Энэ талаар Правительство туһаламжа үзүүлхээр найдууланхай. Хэрбээ эдэ бүгдэдые бүрин бүтэн бэлүүлхэ һаа, бидэ гансашье өөһэдынгоо тарья бэшэ, мүн бэишье аймагуудай орооһо татаха, бүхы сортын найн шапартай гурил гаргаха аргатайбди.

Овоц ургуулжа, тэдэнэй тоодо харгаабха худалдаа гэгшэ тон олзотой хэрэг. Улаан-Үдын хажууда оршодог аймаг хадаа бидэ энэ арга боломжодо дүүрэн хэрэглэхэ гэжэ оролдонобди.

Манай аймагай мянгад гектар газар дээрэ жэл бүри Улаан-Үдын зон харгаабха таридат байна. Тиймһээ энэ талаар хэдэн хараа бодомжонууд бии.

Тиймһэе шийдхэхэ асуудалнууднай олон. Үри шэридэ дарагдаад, өөдөлхөө болиһон ажахынуудайгаа

хуби заяае нэгэн тэжээл болгохо саг ерээ. Тэдэниие хубилган ажалаа нэгэл шэглэлээр ябуулха гэхэн бодомжо бии.

Хамтын гэхэ гү, али гүрэнэй мэдэлдэ байһан ажахынуудай мал адууһан үмсынхидэ орходоо мүнөө гурба дахин бага. Тиймһээ үмсын мал харууһалха, тэдэндэ тэжээл бэлдэхөө эхилээд, эм домоор хангаха, эмнэлхэ болон бусад асуудалнуудта анхаралаа хандуулаха болонобди. Мүн һү худалдан абаха пунктнууд хэрэгтэй.

Шубуунай "Сотниковско фабрика" гэжэ акционернэ бүлгэм хаагдаха туйлдаа хүрөө. Сотниково хууринай олохон зонине ажалаар хангадаг, энэл хууринай ажабайдалда тон ехэ нүлөө үзүүлдэг энэ фабрикые али болохоор дэмжэхэ, туһалха гэгшэ манай эблээлэй шухала зорилго. Эндэхи колбасна цехые, аймагаймнай ажахынууд, мяхаар хангажа хэрэглэхэ түсэбтэй. Мүн орооһо тарья ехээр ургуулжа, тус фабрикаага таһалгаряагүй хангажа байһалнай, үрэ дуншын ашагтайл байха байгаа. Энэ шэглэлээр бидэ мүнөө хүдэлнэбди.

Республика соогоо түрүүлэн байгуулагдаһан хүдөө ажыхын продукция үйлдбэрлэгшэдэй "Ивалга" эблээлэй түрүүлшын алхамууд хэды хүндэ хүшэр байһанье, ажалнай урагшаа ябаһаар. Саашанхи хараа бодолнуудаа бэлүүлхэмнай гансал манһаа, өөһдөөмнай дуудыдана гэжэ бидэ ойлгонобди. Тиймһээл үүсхэл эдэбхи гарган хүдэлхэ болонобди.

П. БАНЗАРОВ,
Ивалгын аймагай хүдөө ажыхын управлениин начальник.

ТОЛЫ

АЛТАНХАН ҮЛГЫМНИ

УЛААН-ҮДЭ... Сагай гүйдэл зогсохогүй түргэн. Наяхан лэ ниислэл хотынгоо 300 жэлэй ойн баярай найдэртэ урыалай билет олонхой, ехэ стадионой гол эндэртэ шуугдаа бэлэй. Тэндэ шуухадаа, Улаан-Үдын педучилищида орохо гэжэ анха түрүүн город ерэнэнэ наһан, шүлэгэй нимэ мүрнүүдые шэбшэжэ эхилээ бэлэйб:

Арбанхан долоотой

эдирхэн наһандаа

Алхажа ороо бэлэйб

Алтан богочыиц,

Улаан-Үдэмни!

Аба эжыдэм

тон адляар

Абаал хэнши,

өөдэмни үргэн,

Алтанхан үлгымни -

Улаан-Үдэмни!

Үнэхөөрөөл хүдөө

нотагуудһаа ерэнэн хэдэн үеын буряад залуушуудай алтан үлгы болоһон Улаан-Үдэмнай байна даа. Түүхын мэдээнэй ёһоор, 1660 ондо ород хасагуудай үндэһэлһэн хото гэдэгбди. Тингээд шовинис үзэл бодолтой зарим нэгэн этэгсэдүүд энэ хото буряадүүдта хабаатай бэшэ гэдэхэ ханаатай байлаг. Сэхьмөн хэлэбэл, "ород хасагуудай анхан иишэ ерэхэдэ, эндэ огто хооһон дайда байгаагүй. Нүүдэлшэ манай угсаатан Сэлэнгын, Үдын эрьсээр малаа адуулжа, ан агнажа, һал дэрхалаад гү, али сүхэ меридоороо Үдэ, Сэлэнгэ мүрнүүдые гатаалжа ябадаг байгаа. Улаан-Үдын мүшөөнэй һуурида элинсэг хулинсагуудаймнай һэсы гэрлүүд тобхойлдожо һууһан байха.

Гэбэшье түүхэ гэжэһмнай түүхэл ха юм даа. Худалдаа наймаанай гол харгы дээрэ оршоһон энэ хотын экономика хүгжэлтэдэ манай угсаатанай орууһан хубита ехэл байгаа. Ородуудта алба татабари түдэхэһөө гадна, юрын хүнүүдтэ мяха, һү, тоһо худалдажа, андалдаа хэжэ байгаагүй гэхэ гүбди?

Илангаяа Ленин багшын зарлигаар буряад арадта автономиин олгогдоходо, Үдын-

Байшан (Дээдэ-Үдэ) гүрэн түрүмнай ниислэл хото болоод, хүгжэлтынгөө шэнэ шатада гараһан түүхэтэй. Имагтал совет үе сагта Улаан-Үдын шарай тад ондоо болоо: Эрдэмтэй түб, хэдэн театр, филармони, номой сан, зохёохы ажалтанай холбоонууд гэхэ мэтые тооложо барахаар бэшэ.

Гансахан оперо, баледэй академическэ театрые абажа үзэе. Ороной зүүн зүгтэ оршодог хүгжэмтэ ори ганса театр байгаа. Зоной оюун бодолой хүгжэлтэдэ энэ театр туйлай ехэ үүргэтэй. Энэниие батадахын тула нэгэ ушар лурдаха дуран хүрэнэ.

1972 ондо Аджарай АССР-эй дэбисхэр дээрэ оршодог Ногоон-Хушуун гэдэг пансионатта хүнгэлэлтэтэй путёвкоор амараад, Москвагаар тойрон бусажа ябахадаа, Съездиүүдэй ордон соо Ленинградтай Ехэ театрай гастрольтой тудалдажа, Чабуканиин табинан "Гамлет" гэжэ балет хараха золтой байгаа. Гамледэй эсэрын хүнэһэнэй ерэхэдэ, газар дороһоо зэдэлһэн пэнгэ хүгжэм соностожо, хуухымни үһэн үрзыхэдэл гэдэ. Бүхы бээрээ тайзан тээшэ духышоод һуутарни, хоёр хажуу тээм һууһан хоёр эршүүл зэргэ хурхиралдашаба. Театргүй газарһаа ерэнэн баарманууд хаш даа гэжэ таамаглаа бэлэйб.

Зүгөөр һүүлэй жэлүүдтэ орон доторнай тохёолдоод байһан экономика хүшэр байдалһаа боложо, энэ театр ядаралда оронги. Дэлхэйн болон ород хүгжэмэй классическа оперонуудые, баледүүдые, буряад композиторнуудайнгаа зохёолнуудые жэл бүри найруулан табижа, репертуараа баяжуулжал байдаг аад, мүнөө юуи гэшэб даа? Гэбэшье хэзээ нэгэтэ байдал найжарха, зохёохы ажалтанай коллективүүд ядаралһаа гаража, ниислэл хотынгоо зоной оюун ухаанай хүгжэлтэдэ нүлөөгөө үзүүлһэн зандаа байха гэжэ найдаал даа.

Хүгжэлтын зарсанги үе сагта найдэрнүүдые һүр

жабхалантайгаар үнгэргэжэ шададаг лэ байгаалди даа. Улаан-Үдын 300 жэлэй ойн баярые тэмдэглэхэдэ, Москваһаа болон холо ойрын бусад нотагуудһаа томо айлшадые, мэдээжэ ехэ артистнуудые засаг түрэмнай уриһан байгаа. Зариманиинь миин айлшадаггүй, томохон бэлэг бариха. Композитор Флярковский поэт Дербенёвой үгэ дээрэ Улаан-Үдэ тухай гоё дуу зохёогоо һэмнай.

Һайн сагта, мүнгэ танганай элбэг үедэ ниислэл хотынгоо ойн баярые угтажа байһан һаа, хотын захиргаан гү, али засаг түрэмнай Улаан-Үдэ тухай эрхим дуунай конкурс соносхохо һэн бээ. Төд яахаб, сагай байдалай нимэ болоһондо хэишье зэмэгэй бэшэ. Улаан-Үдэһөө байтагай Москва, Санкт-Петербург мэтын томо хотонууд худалдаа наймаанай, дэлгүүрэй орон болоһоод, "хубсаһа наймаатай хулһаа ноёд, галха наймаатай тархаан баабайнууд" үйлсэ гудамжануудаар дүүрэн исалжа, бэе бээ, илангаяа юрын зонийе гамгүй мүлжэжэ байна бэшэ гү? Иимэ оршондо хүнүүдэй сэдхэл хөмөрдөг, хирэ тоһотой болодог байна. Сэдхэлээ хөмөрөөгүй, муу һанаа һанаалангүй ябадагууд, ажалдаа һайнаар хандажа, зоной байдал найжаруулха тээшэнь шүглүүлхэ гэжэ оролдодогуд хэр олон бэй?..

Ород зоной хэлсэдэгэй ёһоор, "манайшье гудамжада найдэр" ерэхэл байха. Орон доторнай, манайшье республикада, Улаан-Үдэдэмнай экономика тогтууритай болоход байха!

Наһаяшье эдлээд,

Нарбаашье сайгаад

байхадэмни,

Наран эжымни

зандаал байнаш даа

Нангинхан үлгымни -

Улаан-Үдэмни!

Арбаадхан наһыемни -

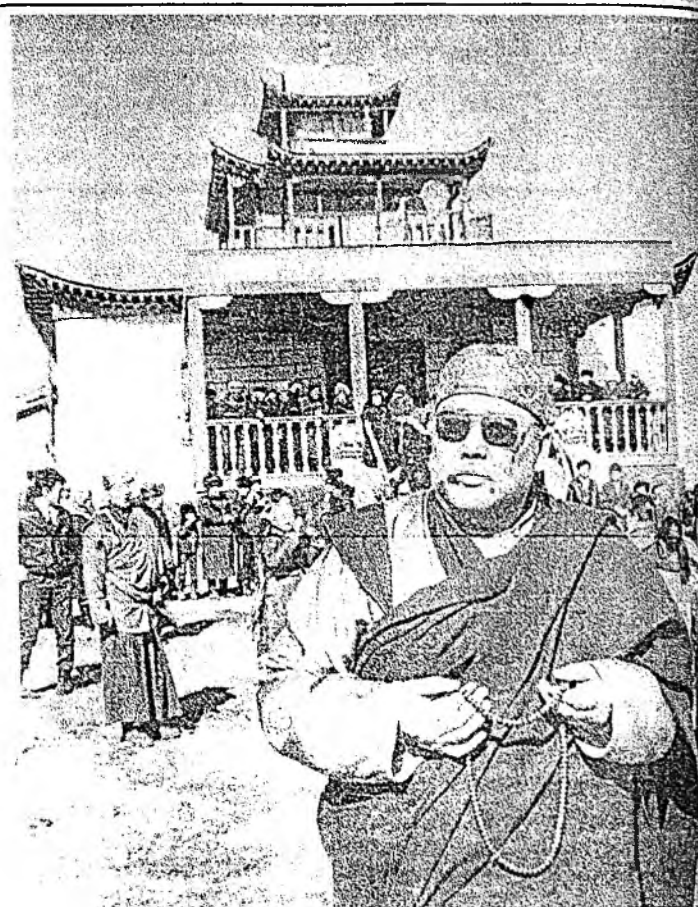
эдирхэн ханьемни -

Алдуулангүй һануулаш,

Алтанхан үлгымни -

Улаан-Үдэмни!

Ц. ДОНДОГОЙ.

ҮШӨӨ НЭГЭ ГЭШҮҮН

"Сэнхир хадаг" гэжэ шүлэгүүдэй номой автор, Гэгэртэйн дасанай шэрээтэ, эмшэ лама Матвей Чойбонов Россин Федерацийн Уран зохёолшодой холбооной гэшүүн болгондон абтаа гэжэ мэдээжэ һэмди. Харин һаяхан зохёохы энэ холбооной гэшүүнэй билет тэрэндэ барюулагдаба. Буряадай Уран зохёолшодой холбооний правленийн түрүүлгшын орлогшо Юрий Ешевнич Будаев билет барюулаа.

Баяр ёһололой энэ үйлэ хэрэгтэ ахамад зохёолшодой совет түрүүлгшэ, Буряадай арадай поэт С. Д. Ангабаев, залуу поэту Тимур Гомбожапов, Цэрэн Шойжинимаев болон бусад хабаадалсаа.

Матвей Чойбоновой "Мүнхэ тэнгэрийн мүнгэн дуһалнуу" гэхэн ээлжээтэ номын һаяар хэблэлһээ гарахаяа байна.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: поэт М.Чойбонов.

Ц.ЦЫРЕНЖАПОВАЙ фото

ШЭНЭ НОМ

"ТҮРҮҮШЫН БУХАЛ"

гэжэ нэрэтэйгээр Яруунын аймагай залуу поэт Цырен-Жаб Бадмаевай шүлэгүүдэй түрүүшын ном мөнэ һаяхан Буряадай номой хэблэлээр гараба.

Ц.Ж. Бадмаев хада үхибүүдтэ зориулжа шүлэгүүдые бэшэһээр үинэй мэдээжэ. Тэдэнь Буряадай залуу уран зохёолшодой конференци дээрэ оло дахин магтаалда хүртэһэн байха. Мүн автор Яруунын аймагай "Алтан оулаг" гэжэ уран зохёолой нэгдэлэй шанда хүртэһэн юм.

Поэдэй зургаан бүлэгһөө бүридэһэн багахан номдо багашуулай ажаябадал, наада зугаа, аяг ааша тухай, байгааһын үзэгдэлүүд, ургамал, ан амитан тухай оншотойхон һонин шүлэгүүд оронхой. Бишыхан хубүүнэй яажа ажалда орожо, түрүүшынгээ бухалые хэлэн тухай саагуур удхатай шүлэгөөр нэрлэгдэһэн энэхэн ном дотор хүүгэдэй түрүүшын алхам, түрүүшын үйлэ хэрэгүүд тухай яһала олон сэржэлдэмээр, гоё зохёолнууд бии. Саадта ябадаг гү, али эхийн классуудта

һуража байһан хүүгэд багшанар хүмүүжүүлгшэдтэ хужарлама болг бариба гэдэ даа.

Гансал хото, хүдөөгөөр ирнэ магазинуудай үгы шахуу байһан энэ сагта пом тараа бэрхэлшээдэ оронхой. Буряадай номой хэблэлэй "Шэнэ яа гэжэ дэлгүүрһээл согсолбориине, буряад хал дээрэ гараһан номууд худалдажа абаха аргатай Уншагшадта һануулан хэлэжэ мүнөө жэл Цокто Номтоё "Шатай наадаг", Г. Дашин, И. Очиров хоёрой бэшэ "Барадий Мунгонов", М. Батонин түүбэрилэн шэлэ бүридхэһэн, оршууһан ар жэл тухай дэлхэйн арад оныхонуудай "Арбан жэлнүүд" гэжэ ном гаранхай.

Һаядаа Матвей Чойбонов "Мүнхэ тэнгэрийн мүнгэн дуһалнууд" гэхэн шүлэгүүд ном хэблэлһээ гарахын уншагшадтаа мэдээсэһэнэ.

А. ТАПА
Буряадай номой хэблэл ахамад редактор

Гунгаа ЧИМИТОВ

УЛААН- ҮДЭМНАЙ

Ута сагаан оргондоо
Угсаатанай суглуулаад,
Эрдэм, соёл олгожо,
Эгүүридэнь, жаргуулааш.

Дабталга:

Улаан-Үдэмнай,

Урин зангаараа

Урагшамтай хүтэлнэш.

Улаан-Үдэмнай,

Хүгжэм дуугаараа

Хүнэй зориг үргэнэш.

Алиш холын айлагдаа

Алыган дээрээ уртанаш.

Баян буряад заншалаар

Баярлуулаад гарганаш.

Дабталга.

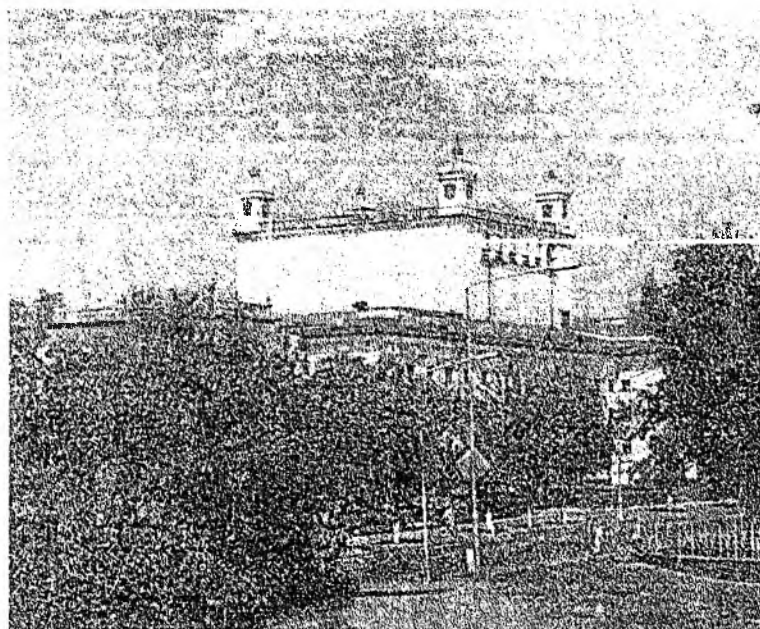
Ород, ормон, хамниган -

Олон ондоо яһатан

Эбтэй бүлэ болонхой,

Эбгээл, золоо олонхой.

Дабталга.

Кончагай ролние
Холшор манай Линховоин.

Оперын театрай одод
Олон зоной омогорхол
Түрэл хотын хүлдэ болоһон

Түрүү таанадтаа доро дохие.

Буряад аялгыг түби дээрэ
Уряал болгон шэнхинүүлээт,
Уран нугархай хатарыг
Дуран шэнгээр бадараагаат.

Д. Бальжинимаевтай шүлэг,
П. БУРМАКИНАЙ фото.

УГЫН ДЭЭЖЭ — ҮРЕЭЛНҮҮД

Угын үзүүртэ - тоһон,
Угын үзүүртэ -

шуһан,
Угын үзүүртэ урда саһаа
Угын үзүүртэ гээшэ. Үндэр
Угын үзүүртэ, хүгшэдэй
Угын үзүүртэ үдэр бүри
Угын үзүүртэ ябаха гээшэ
Угын үзүүртэ ехэ жаргал гэжэ

Угын үзүүртэ:
Угын үзүүртэ захяа
Угын үзүүртэ дуулажа,

Угын үзүүртэ үрээл
Угын үзүүртэ ябагты!

Угын үзүүртэ:
Угын үзүүртэ долгилжо,
Угын үзүүртэ сээсэлжэ
Угын үзүүртэ ябагты!

Угын үзүүртэ:
Угын үзүүртэ дэлхэйн уужамда
Угын үзүүртэ эжын үрээлээр
Угын үзүүртэ ябагты!

Угын үзүүртэ:
Угын үзүүртэ сээсэг шэнги
Угын үзүүртэ сарюун,
Угын үзүүртэ уһан шэнги арюун
Угын үзүүртэ ябагты!

Угын үзүүртэ:
Угын үзүүртэ уудын татан,
Угын үзүүртэ богонь ахан
Угын үзүүртэ айлшан энэ айлда
Угын үзүүртэ хүндэлүүлэн нуухадаа,
Угын үзүүртэ эзэдтэ, тэдэнэй үри
Угын үзүүртэ зорюулан ямар
Угын үзүүртэ үрээлнүүдэ хэлэиэб

Угын үзүүртэ:
Угын үзүүртэ ходоодоо
Угын үзүүртэ айлшад орожо,
Угын үзүүртэ үрээлнүүдэ наран
Угын үзүүртэ туяаржа байг!

Угын үзүүртэ:
Угын үзүүртэ бүри наранай
Угын үзүүртэ гарахыг утгажа,
Угын үзүүртэ бүри ажалай
Угын үзүүртэ амжалта туйлажа,
Угын үзүүртэ хүндэлжэ,
Угын үзүүртэ хүндэтгэе улам ехэ
Угын үзүүртэ хүндэтгэе

Үри хүүгэдэ үнэр баян
үргэжэ,

Ута наһатай, удаан
жаргалтай ябыг даа!

Урдуураа гараһан
айлшадые ундалуулжа,

Хойгуураа ябаһан
айлшадые хонуулжа

байгаарайт!
...

Айлай эрхим айл бологты,
Аймаг соогоо нэрэтэй
ябагты!

Сонхоор ороһон наран
туяагаа дэлгэжэ,
Согтой ерһэн нүхэд
дуугаа дэлгэжэ байг!

Гэртэтнай наранай толон
хододоо задараг,
Сэдьхэлдэтнай бэлигэй
толон хэтэдэ бадараг!

Гэрээртнай дүүрэн гэрэл
бадараг,
Альгаартнай дүүрэн ажал
бадараг!

Ошон утаан хоёртнай
Огторгойдо тулажа байг,
Ордон сагаан гэр соотнай
Олон айлшад орожо байг!

хайн ханаатай,
хайхан сэдьхэлтэй ябагты!

Мүнгэн шэнги мүнхэ
наһатай,

Утаһан шэнги ута
наһатай ябагты!

Иимэ хайхан үгэнүүдэй
зэдэлжэ байһан энэ гэртэ
саашадаа ходоодо амгалан
байдал, бэе бэе ойлголсон
хүндэлэлгэ, энсэдэ наадан,
баяр зугаа таһарангүйгөөр,
сэг үргэлжэ зэдэлжэ байха

Угын үзүүртэ:
Угын үзүүртэ захяа
Угын үзүүртэ дуулажа,

Угын үзүүртэ үрээл
Угын үзүүртэ ябагты!

Угын үзүүртэ:
Угын үзүүртэ долгилжо,
Угын үзүүртэ сээсэлжэ
Угын үзүүртэ ябагты!

Угын үзүүртэ:
Угын үзүүртэ дэлхэйн уужамда
Угын үзүүртэ эжын үрээлээр
Угын үзүүртэ ябагты!

Угын үзүүртэ:
Угын үзүүртэ сээсэг шэнги
Угын үзүүртэ сарюун,
Угын үзүүртэ уһан шэнги арюун
Угын үзүүртэ ябагты!

Угын үзүүртэ:
Угын үзүүртэ уудын татан,
Угын үзүүртэ богонь ахан
Угын үзүүртэ айлшан энэ айлда
Угын үзүүртэ хүндэлүүлэн нуухадаа,
Угын үзүүртэ эзэдтэ, тэдэнэй үри
Угын үзүүртэ зорюулан ямар
Угын үзүүртэ үрээлнүүдэ хэлэиэб

Угын үзүүртэ:
Угын үзүүртэ ходоодоо
Угын үзүүртэ айлшад орожо,
Угын үзүүртэ үрээлнүүдэ наран
Угын үзүүртэ туяаржа байг!

Угын үзүүртэ:
Угын үзүүртэ бүри наранай
Угын үзүүртэ гарахыг утгажа,
Угын үзүүртэ бүри ажалай
Угын үзүүртэ амжалта туйлажа,
Угын үзүүртэ хүндэлжэ,
Угын үзүүртэ хүндэтгэе улам ехэ
Угын үзүүртэ хүндэтгэе

зэргэтэй.
Угын дээжэ үрээлнүүдэ
шагнаһан хана-хэрэмүүдэнь
гэрэй эзэдтэ хүсэ шадал,
зориг, урма баяр нэмээхэдэл
болон хэжэ байһан ажал,
хүдэлмэринь урагшатайгаар
бүтэжэ, үри хүүгэдэнь элүүр
энхэ тэнжэхэнь ха юм.

Түлижэ байһан галтнай
Түмэн жэлдэ бадараг!

Түлиһэн галаа утааень
гаргажа,

Түрһэн үринүүдэй
жаргалыень хаража ябагты!

Утааржа байһан
гуламтамнай

Унтарангүй бадараг лэ!
Айлшанай аманһаа
бурьялан, сэдьхэлэйн
оёорһоо дэлбэрэн гараһан
алтан үгэнүүдэ шагнаһан,
эдеэнэй дээжэдэ хүртэлсэн,
айлшантай, гэрэйнгээ
эзэдтэй хамта байсаһан гал
гуламтань аятай зохидоор
ташаганаан-няжаганаан
носожо, баһал баяраа
мэдүүлһэн байхал. Иигэжэл
гал заяашаа баярлуулан
байһан энэ гэртэ ходоодо
галай дулаан ульһан мэтэ
хайхан мэдэрэл түрэн,
бадараг, хүгжэн байхал!

Иимэ хайхан угын дээжэ
үрээлнүүдэ үе наһан соогоо
үдэр бүхэндэ шагнажал
ябаһайб гэжэ ханахаар...

Манай нютагай
фольклорист Сергей
Бабуевтай "Үрээл тогтохо
болтогой" (1990 он), "Магтаал,
үрээл, соло" гэхэн
үрээлнүүдэй
суглуулбаринууд соо
нюдэнэй хужар, шэхэнэй

шэмэг болохоор үрээл
үгэнүүд бии.

Гэбэшье нютаг бүхэндэ
үндэр наһатай үбгэд,
хүгшэдэй сээжэ зүрхэн соо
хэды хайхан үрээлэй үгэнүүд
хадагалаатай байна гэшэб!
Булаг мэтэ бурьялуулан, уһан
шэнгээр урадхуулан гаргаа
һаа, хэды ехэ баяр, шэхэнэй
шэмэг болохо гэшэб! хаяхан
нютагаймнай 66 наһатай
Ханда Дыжитовна Цыренова
иимэ хайхан үрээлнүүдэ
бэшэжэ үгөө һэн:

Алтан домботой,
Мүнгэн хундагатай,
Бии бэлигтэй,
Дүүрэн хэшэгтэй нуугты!"

Хада газарта
Хони ямаагаа залажа,
Үбэр газарта
Үхэр малаа бэлшээжэ,
Ара таладаа
Адуугаа манажа

ябагты!

Абынгаа захяагаар
амжалта туйлажа,
Эжынгээ захяагаар
эбтэй нуугты!

Үрээлнүүд! Үе саг дамжан
ерһэн, үбгэ эсэгымнай,
элинсэг таабайнараймнай
маанадтаа захин хэлэһэн
үнэтэ хайхан захяа үгэнүүдэй
удха ямар гүнзэгы гэшэб!
Угын дээжэ үрээлнүүдэй
үеын үедэ зэдэлжэ байхань
болтогой!

Х. ДАМПИЛОВА,
Дабаатын юһэн жэлэй
хургуулийн буряад хэлэнэй
багша.

Захаамнай аймаг.

Алексей БАДАЕВ

ҮДЭШЫН УЛААН-ҮДЭ (дуун)

Танил болоһон сонходоо
Тангил гансахан нэнгэс гээ.
Хүхюун ирагуу согтойгоор
Хүлээ гэхэдэнь, эмнис гээ.

ДАБТАЛГА:

Улаан-Үдэм!
Улаан-Үдэм!
Халуун дуурым
Бэлэглэш,
Хамаг наһым
Шэмэглэш.

Гарыш, дангинам, газаашаа-
Гарһааш хүтэлэн абахаб.
Шамдаал зорюулан аялгаа
Шагдан дахинаа дабтахаб.

ДАБТАЛГА:

Уран дууханайм ургыхан
Урал дээрэхэнэй задарһай.
Зулгы хоёрой жаргалхан
Зула боложо бадарһай.

ДАБТАЛГА:

Галша РАДУАЕВА

БИИ ЮМ ДАА ДОСООМ

Бии юм даа досоом
Нажар үбэлгүй
бурьялхан аршаан.

Нютагжаа юм даа
тэндэм
Бугын дуунай ута наһан.

Хяраһаа голлоһон
гүрөөхэд
Хүртэжэ аршаанһаам,
һэртээд ошодог.

Хии морёо хүнүүд
Хишгүүлээд тэндэм,
амараад бусадаг

Үргэл хэжэ үргэгүһэн
Зэд мүнэгүдэл мүшэгүүд
хондог.

Хадаг табихаа ерһэн
Худа урагуудтал
шүлэгүүд айлшалдаг.

Бии юм даа досоом
Нажар үбэлгүй бурьялхан
аршаан.

Нютагжаа юм тэндэм
Бугын дуунай ута наһан.

АНХАНДА "Буряадай гигант" гэж алдаршсан Улаан-Үдйн локомотив-вагон зааһабарилгын завод, республикын бусад предприятинуудталаа, хүшэр байдалда орошоо, саашаа ажамадарха арга хургаа бэдэрхээр.

Захилай хомор болоһон ушарһаа завод дүүрэн хүсөөрөө хүдэлхэ аргагүй боложо, нарын туршада арба-хорин хоногын хүдэлдэгшьегүй ушарнууд үзэгдөө. Энэ байдалаа үйлдбэридөө ашагтайгаар хэрэглэһын тула журам хайжаруула, захилайнгаа

ШЭНЭ ГАЗЕТЭ МҮНДЭЛБЭ

Залуушуулай хэрэгүүдэй, аяншалгын, физическэ культура болон спортын талаар гүрэнэй хорооной ба "Спорт Бит" гэж хизаарлагдан харюусалгатай бүлгэмэй эмхидхэн байгуулла "Бурятия спорт" гэж газетын түрүүшын дугаар олоной анхараа дурадхагдаба. 5000 хэһэгээр барлагдан тус газетын редактор мүнөө "Бурятия" газетэд хүдэлжэ байдаг журналист Герман Намжилов томилогдонхой.

—Буряад орондоннай физкультура ба спорт хайн хүгжэнэ гэж тоолодогби. Тиймэһээ тухай спортын газетэ байха ёһотой. Гансашье республика соогоо бэшэ, мүн гүрэн дотороо, дээрэ суурхалан хүбүүд, басагаднай олон ха юм. Тэдээн тухай мүн саг үргэлжэ боложо байдаг элдэб мурьсөөнүүд тухай мэргэжэлтэдэй ханамжанууд болон бусад олон мэдээсэлтэ газетэдэмнай томилогдожо байхаар хараалагдана, — гэжэ Намжилов хөөрэдхэдөө хэлэнэ лэн.

Түрүүшын дугаар элдэб нонин мэдээсэлнүүдээр олон. "Сэлэнгэ" команда тухай А. Карповай, Европын чемпион Б. Цыремпилов тухай Г. Намжиловай статьянууд, "Мухайлыч ба тэрэнэй команда" гэжэ С. Бухаевай очерк, шатар тухай Т. Ламбаевай материалууд футболоор Европын түрүү нуури эзэлхын түлөө болоһон мурьсөөн тухай мэдээсэлнүүд олоной нонирхол татаха байһаниинь дамжаруу.

Газетын саананхи байдалай бата бэхи байхын түлөө нэн түрүүш мүнгэн зөөри хэрэгтэй ха юм даа. Тиймэһээ, хүндэхэн энэ асуурагшатай шийдхэгдэжэ, "Бурятия спорт" газетэ олоной дугаар хэблэл болоһой гэжэ найдаха дуран хүрэнэ.

В. ШАГАУМ

ТАРНИНУУДЫЕ ТОЛИЛЫТ

Байгша оной майн 18-най "Буряад үнэн" газетэдэ Ардан Ангархаевай Гэгээтын дасанаар ябаһан, тэндэ Улаан-Баатар хотһоо уригдажа ерэнэн Ганбаатар ламатай хөөрэдхэн тухай репортаж байна. Нүүндоо муу зүүдэ хараха гү, энэ-тэрэ юумэндэ хэжэгдэхэ— эдэ бүгэдэе аргалуулаха гэжэ аяар холо нютагуудһаа хүнүүд дасанда ерэнэ гэжэ Ганбаатар лама хэлэнэ байна. Дасан-дуганда ябалгагүйгоор, гэртээ

бурхандаа мүргөөд, таарал тарнинуудые уншаад, ундаа замаа зааһажархиха аргатай хэлэнэ байна. Ямар ушар ямар тарни уншаха гэжэ энэ хургаха ёһотойбди гэнэ лэн. Тиймэ тарнинуудые, нутаг редакциинхид, газетин хуудалһанда тусгай гаргахыетнай, хүн зонин амаруулахыетнай байнабди.

Д. БУДАЕВ
пенсией

ОРОДОЙ-АДАГАЙ ЖЭШЭЭ ДЭМЖЭХЭЭР

Доодо-Худанай сомоной захиргаанай үүсхэлээр илангаяа Ородой-Адага энэ жэлдэ үмсын малые эмхитэйгээр адуулаха талаар тодорхой хэмжээн абтаһан байна. Эндэ хэршэн Н. Ганжеевэй ударидалаа доро үмсын мал харуулаха дүрбэн хүнһөө бүридхэн бүлэг байгуулагданхай юм.

Адуулагда табигданхай үхэр бүхэнэйнгөө түлөө оройдоол 7000 түхэриг мүнэг түлэхөөр энэ нютага ажаһуугшад тогтоонхой. Эндэ үлөө бүхэндэ мал суглуулха ябадалын ехэл нонирхолтой гэжэ ханагдана. Нууриной хойто захалаан үхэршэд малаа суглуулжа, тосхон соогоур туужа гарахадань, хүнүүд үхэрнүүдэ бүлэгтэнэ тусаажа үгэхэ ёһотой юм.

Түрүүшээр энэхэн зон малаа тушаангүй орхижорхидог, мүнгээ алмаха гэжэ ондоо тээшэнэ туужа гаргадаг ушарнуудһаа дайралдаа. Ээлжээндэ гараагүй үхэршэдэй

үдэртөө зайгуултажа ябаһан хараа гэншэ наа, ажахын тэгэй хашаада асаржа хаа болоходонь, эздэнь үхэршэд үлөө бүхэндэ бүлэгтэ тушаа баатай болоо бшуу. Мүн Ородой-Адагай үйлсэнтэй үдэртөө бататанаархалан оройдоошье харахагүйт.

Ородой-Адагай хүдөө аж-ахуйн кооператив энэ хайшаа хэрэгтэе халуунаар дэмжэ үхэршэдтэ намар болоһон хайшаа хүдэлөөд байгаа болоһоо, үбнэ гү, али болоһон түлбэрийн орондо түлэб баһал хэлсээ баталба. Юрда энэ нимо тодорхой хэмжэ абтаһадань, нүүлэй-нүүл ажахыһаа, үмсэһаа шугараха байна ха юм.

Хэжэнгын аймагай нутагуудта иймэ хүүдэлмэрийн эрхилэгдээгүй байһан халагламаар. Ородой-Адагай жэшээ халан абхаар сагхирээ бэнэ аал?

А. ГОМ

ЗАВОД ХААГДАБА

Улаан-Үдэ хото ба аэропорт нууриной тэг дунда оршодог дахи авиационно зааһабарилгын заводой манган томо байшан хэн мэдэхгүйб даа. Россия Федерациин Оборонин министр мэдэдэ байһан энэ завод тушаа олон зугаа гаралһаһаа бээ үнэнийн гэхэдэ, 1975 ондо баригдажа эхилээд, 1981 ондо ашагһаа үгтэһэн, энэ предприяти 14 жэлэй хугасаада хүдэлөөд аз болоулан, хаагдаха үйлэтэй байһаба ха юм.

Заводой гол цехүүдэй үнэний хаагдаһаһаа наа, харуулай хангалгын албанууд наа болотор хүдэлһөөр байгаа. Тээ үшэ 7 хоногой нүүл багтаа хүлшын хүдэлмэришэд ажалһаа болоула. Тийгэжэ тус заводой ажабайдал одоошье замхаба даа.

—Заводой саананхи хуби заяан ямар байхаб? — гэхэн асуурагшатай нонирхуула. Энээн тушаа элдэбээр хэлсэдэ мүнөө дээрээ энэ асуудалда харюу үгы.

В. РИНЧ

АЖАЛШАДАА ҮСӨВЛНЭ

хэмжээгээр хүдэлмэришэдөө үсөөлхэ зорилго заводой хүтэлбэрилэгшэд табья. Архидалга болон ажалдаа халирхайгаар хандаһан хүнэй хайра гангүйгөөр хэлээгдэдэг, хүдэлмэриһөө гаргадаг болоходо журамын эрид хайжараа.

Кокс галдажа дүүргээд, газ гарадаг цехтэ ороходоннай, түхээрлэгнүүднэ сэбэр, эмхи г у р и м т а й г а а р зааһабарилганданхай. Хүдэлмэришэдэй ханалгатай хандалга мэдэгдэнэ.

—Заводой дүүрэн хэмжээгээрээ хүдэлжэ байдаг сагта генераторнууд арилгаха сүлөөгүй байгдадаг лэн. Заводой хүдэлмэришэдэй амаржа, майн 1-нэй, ноябрийн 7-ной парадта ябажа байхадань, бидэ эндэ генератораа арилгажа байдаг бэлэйбди.

Энэ талаар мүнөө амар болошоо. Жэлэй туршада 2 дахин арилгадаг байһан наа, 5-6 дахин арилгаха аргатай болообди. Бүхы заводой хүдэлхээ болишоходонь, бэшэ юу хэхэбши?—гэжэ ахалагша

газогенераторщик Владимир Александрович Шарук хүдэлмэрийнгөө гуримшан тухай баяртайгаар хоёрэнэ.

Баярлаханыһаа зүб. Шулуун нүүрһэнэй үлэгдэл—мазут, тооһо тортогоор бүтэшхэн хоолой, соргонуудаар ехэ газ ябажа үгэхэгүй, зүндөө зобожол ябаһан хүбүүд байхал даа.

Мүнөө захиинуудай хэмжээнэй бага болоходо, түмэршэ дархашуулай цехэй олохон хяһа нээшэнүүд хүдэлнэгүй. Ушар иимэһээ эдэнэрэй халаанайн ажал жэшээлэшгүй хүнгэн болонхой гэжэ тодорхойлоё.

Иимэ байдал тохёолдоходоо, дунда шатын "ноёдто" бригадир болон мастернуудта нилээн таатай боложо үгхэн байха. Урдань хада дээрэһэнь хүтэлбэрилэгшэд эрилтэ табиха. Тийхэдэ доодо шатынхидын гэхэ гү, ажалынгаа хүндэдэ нэгэндэ нэтрэшхэн хүдэлмэришэднэ үгыен дуулажа, ханаһан соонь хүдэлхэгүй. Хороо бусалаад үлдэжрхихэ гэхэдэнь, тэрэнэй

орондо хүдэлхэ хүн байхагүй. Өөрөө хүдэлмэришэнэй "хөөмөгшэ жүдхэжэ" дилэхэ бэшэ лэн гүб даа. Ушар тиймэһээ эбсээгүйдэнь арганыгүй. Хэдэн нараар салингийнгаа удааруулагдагшье наа, мүнөө хүдэлмэришэдэй хэлэхээр, "нилээд үгэ дууламгайхан" болонхой хэбэртэй. Юуб гэхэдэ, заводто мүнөө байһан хүдэлмэришэ дүүрэн хүсөөрөө дилэхэ болоторнэ хүдэлмэришэдөө үсөөлхэ гэхэн зорилго дээрэһээ табигданхай. Тээдшье нэгэ хүнэй хэжэрхихэ ажада хоёр хүнийе барижа, салин түлэжэ байхань предприятида гарзатайһаа ааб даа. Тиймэһээ мэргэжэлэ хайнаар мэдэхэ, урагшаа ханаатай хүдэлмэришэдөө үлөөнэ гэхэдэ, ехэһаа адуу болохогүй ха.

Т. НИМБУЕВ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ:
газогенераторщик Владимир Гуманюк ахалагша
газогенераторщик Сергей Шарагин хоёр.

Авторай фото.

ГАЗАРАЙ ЭДЕЭН ГАРЗАДУУЛНАГҮЙ

Улаан-Үдэдэ 2-дохи ТЭЦ-эй хажууда газарай эдөө ургуулдаг шэнэ тепличнэ комбинат байгуулагданай юм. Энэ комбинат "Газар" гэжэ фермерскэ ажахынуудай эблэлэй бүридэлдэ ородог. Тус эблэлэй түрүүлэгшэ Илларион Цой.

Мүнөө фермернүүд тепличнүүд соогоо үгэрсын 2 миллион эшэ нуулганхай. "Газар" эблэл үгэрсэ, капуста болон помидор ургуулаха 200 гектар уһалалгын талмайтай. Үнгэрэгшэ намар энэ ажахынхид 350 тонно овоц хотын дэлгүүртэ гаргаһан юм. Энэ жэлдэ фермерскэ ажахы газарайнгаа эдөө урдынхнаа дугуутгүй ехээр хотын дэлгүүртэ наймаалхаар хараална.

"Газар" эблэл спонсорскэ болон буян үйлэдэлгын элдэб эмхинүүдтэ мүнгэн хангай талаар туһа хүргэжэл байдаг.

Б. ФАЙБУШЕВИЧ.

ОЛОШОРНООР ЗАНДАА

Нүүлэй үедэ республикын ажалаар хангалгын албануудта хандагшадтай тоо олошорно. Байгша оной эхинһээ 10355 хүн тус албануудта хандаба. Үнгэрэгшэ жэлэйхитэй зэргэсүүлхэдэ, тэдэнэрэй тоо нэгэ хахадаар олошороо.

Мүнөө предприятинуудай байдалай доройтоод байхада, хүдэлмэригшүүдые ажлаар хангахада хүншэр юм.

Июлийн 1-нэй мэдээгээр ажалаар хангалгын албануудта 12407 хүн бүридхэлдэ абтанхай. Ажалгүй хүнүүдые шэнэ мэргэжэлдэ хургаха түсэбтэйгөөр хүдэлмэри ябуулагдана. Мүнөө үедэ 430 хүнийе шэнэ мэргэжэлдэ хурахыень эльгээгээ.

Е. ЦЫБЕНОВА.

ХААНА

АМАРХАБТА?

Энэ асуудал зунай үедэ олон зон асуудаг юм.

Санаторидо, аршаанда амархана ханабал, амаралгын түлбэрээр илангаяа нонирходог гэшээр.

Буряад Республикын санаторно-курортно нэгэдэлэй мэдээгээр, Түнхэнэй аймагай "Аршаан" курортдо 2 миллион 900 мянган түхэриг түлэжэ, 18 үдэрэй туршада амархада болохо. "Саяны" гэжэ амаралтын пансионатта 3 миллион 219 мянган түхэригөөр амархаг. "Горячинск" курортдо 2 миллион 976 мянган түхэриг түлэжэ, амарха аргатайг. 2 миллион 600 мянган түхэригөөр "Байкальский бор" гэжэ курортдо путёвко абажа болохо. Эдэ бултадаа 18 хоногой түлбэри. "Котокель", "Максимиha", "Байкальский прибор", "Улаан-Үдэ" амаралтын баазануудта 2-3 үдэрэй путёвконуудые абахада болохо. Эндэ нэгэ хоногой түлбэрийн дунда зэргээр 65-70 мянган түхэригтэ юм.

Манай корр.

БАРГАЖАН голой дээдэ урасхал шадарай гэхэ гү, али Хойто-Байгалай болон Баунтын аймагуудтай Хурамхаанай аймагай хиллэхэн газарта Зэргын заповедник орноно. Тэрэ хадаа дүрбэн жэлэй саада тээ манай гүрэн түрүн дээдын зургаанай зарлигаар байгуулагдаа юм. Тиигэжэ

Түймэрэй сорбхилон байхан газарта вертолётдоор буухадамнай, халхи шуургатай байгаа бэлэй. Дүлэтэ галай улаан хэлэн ой мододой ногоон залаань долёожо шатаагаад, эршэтэйгээр хүршэгэнхэн абяа гарган, уулын шэлэнүүдэй орой дээгүүр халхиной үсэхэн тээшэ хүрөөтэй түргэнөөр дэбшэн,

хонноод байхада, 300 шахуу гектар галмай галаар абтанхай нэн. Үшөө долоон үдэрэй үнгэрөөд байхада, 400 гаран гектарта түймэр бушхажа байгаа, - гэжэ заповедниктэй директор Ц.З. Доржиев хөөрлэ. - Түймэр сарагшадай дундааа эрэлхэг зориг гаргахан хүнүүд байгаа ёһотой. Тэмдэглэн

Спорт

ТОБШОХОНООР...

ҺУРХАРБАЛГА. Уласхоорондын федерацийн "Гран-при" шагна хүртэхын түлөө ехэ мұрысоон Германида үнгэргэгдэбэ. Дэлхэ олон оронуудай 110 гаран мэргэшүүл хабаадахан байгаа. М унражнелээр үнгэргэгдэхэн мұрысоондэ Францийн мэргэн харбагш Торрес Лионел, Норвегийн командын гэшүүн Гроф Мартин гэгшэд 1335 очко тудаж, түрүү һууринуудые эзэлэ. Эндэ франц харбагша сагалсын тэг дунда эгээл олоор тудалан байжа, илахан тоологдобо. Корейн мэргэн Хонд Синг, Инг эдэнгэрхээ 3 очкогорт гартажа, хүрэл медалаар шагнагдаа. Тиихэдээ тэрэ 30 метрэй зайга 36 годдээр харбахад, оройдоол нэгэндэн юһэн дээрэ буулгажа, 359 очкотойгоор дэлхэйн рекорд тогтоохон байха юм.

Россин харбагшад сооһоо нютагаймнай хүбүүн Б. Цыремпилов 1326 очко тудаж, долоодохи һуури эзэлбэ. 50 метрэй зайга харбахад, 342 очко абажа, иалта туйлаа. Г. Минтофанов (Эрхэ), 13-дахи, В. Лысенко (Москва) 33-дахи, Ю. Леонтьев (Чебоксары) 4-дохи, Б. Баденов (Штэт) 47-дохи, А. Подлазов (Москва) 53-дахи һуурида гарахан байна.

БОКС. Эршүүлэй дунда Россин түрүү һуури эзэлхын түлөө мұрысоон мүнөөдэр Екатеринбург хотодо нэгдэбэ. Зонн мұрысоондэ илажа гарахан спортын мастернууд Жаргал Бадмаев, Александр Путинский, хоёрдохи һуури эзэлхэн Эрдэни Султанов, Баяр Ринчинов, профсоюзудай спортын бүлгэмэй зонгч наадам шалгархан Андрей Абрамов, Вадим Федяев гэгшэд энэ мұрысоондэ Буряад Республикын нэрэ хүндые хамгаална.

ХҮНГЭН АТЛЕТИКЭ. Спортын энэ зүйлөөр Россин түрүү һуури эзэлхын түлөө мұрысоон хаяхан Санкт-Петербург хотодо дүүрбэ. Энэ мұрысоондэ Буряад ороной хүнгэн атлетүүд хангалта үрэ дүнгүүдые харуулаа. Уласхоорондын классай спортын мастер Анастасия Данчинова 5 километрэй зайда урилдахада, 15 минут 53.52 секунда соо гаталжа, 13-дахи һуури эзэлхэн байха юм. Тиигэжэ манай республикаһаа нэгэшье хүнгэн атлет Атланта олимп нэрэ хүндэдэ хүртэбэгүй.

Марафоновой зайда уридалгаар уласхоорондын ехэ мұрысоон Голландийн баруун эрье шадархи Лейден хотодо дүүрбэ. Сэлэнгэ аймагай түлөөлэгшэ, спортын мастерта кандидат Сергей Чеповский 42 километр 195 метрэй зайе 2 час 24 минута соо гаталжа, гурбадахи һуури эзэлэбэ, хүрэл медалаар шагнагдаа. Тиигэжэ нютагаймнай хүбүүн холын зайда хүрдэн сүлхэ урилдаашан байханаа үшөө дахин харуулба. Ушарын юуб гэхэдэ, тэрэ марафоновой зайда уридалгаар Москвада үнгэргэгдэхг уласхоорондын мұрысоонүүдтэ хэдмнүүд манда хүртэхэн, һүүлэй жэлнүүдтэ Северобайкальск хотодо эмхидхэгдэхг уридаануудта иалта туйлахан байха юм.

Хүнгэн атлетикээр Эрхүүгэй түрүү һуури эзэлхын түлөө нээм мұрысоон хаяхан тус хотын "Труд" гэжэ стадиондээрэ үнгэргэгдэбэ. Манай республикын спортсменүүд энэ мұрысоондэ ехэ амжалт туйлаа. ВСГТУ-гай хүдэлмэрилэгшэ, спортын мастер Наталья Чистякова 400 метрэй зайда 54.4 секундэ саг харуулжа, илахан туйлаба. Дабалтануудтай энэл зайда тэрэ мүн лэ түрүү һуури эзэлэбэ. Тэрэнэй дүү спортын мастер Вера Чистякова 200 метрэй зайе 1.19 секунда соо гаталжа, чемпиной нэрэ зэргэдэ хүртэбэ. 100 метр 11.9 секунда саг харуулжа, мүнхэн медалаар шагнагдаа. Буряад гүрэнэй университетэдэ оюутан Сергей Лобов 7 метр 22 сантиметр угые харайжа, Эрхүүгэй областиин чемпион болобо. Игорь Перунина, Олег Иванов, Владимир Чебукин гэгшэд дундуур эхэ урилдахада, хоёрдохи һууринуудта гарахан байха юм.

ШАТАР. Оюутадай дунда ороной түрүү һуури эзэлхын түлөө мұрысоон хаяхан боложо дүүрбэ. Россин гүрэнэй физическая культура ба спортын академиин оюутан, спортын мастерта кандидат Юрий Барнаков иалта туйлаба. Тэрэ тэндэ стажирог гаража байхадаа наадахан байха юм.

Шатараар Японой түрүү һуури эзэлхын түлөө мұрысоон Буряадай Эрдэмэй түбэй хүдэлмэрилэгшэ, спортын мастерта кандидат Юрий Барнаков иалта туйлаба. Тэрэ тэндэ стажирог гаража байхадаа наадахан байха юм.

Улаан-Удын авиационно үйлэбэрийн нэгдэлэй "Забайкальск" гэжэ спортын клубай түлөөлэгшэ Игорь Брылев Францийн түрүү һуури эзэлхын түлөө нээмэл мұрысоондэ хабаадахада, 9-дахи очко абажа, яһала дээгүүр һуури эзэлхэн байха юм.

Б.-М. ЖИЖИТОВ

ТАЙГАДА БОЛОХОН ТҮЙМЭР

байгааи хамгаалха талаар нютагай хүн зоной гуйлта бэлүүлэгдээ бэлэй. Тус заповедник хуушанай Зэргын заповедниктэй һуури дээрэ эмхидхэгдээ гээд тэмдэглэлтэй.

Аймагай түб Хурамхаан тосхонһоо зүүлжээ гэхэ гү, али карта дээрэ харабал, зүүн хойшоо зурыһан харгыгаар районной эгээл саада захын сэлэн Уланхаанда хүрөөд. Тазы-Кулота-Уоян гэхэн авто-харгыгаар саашалбал, Зэргын заповедниктэй харьяата газар дайдаар табиуулхат.

Уланхаанһаа гушаад километр ябаад, Баргажан голые гаталан гаража, Зүгдээли гэжэ нэрэтэй хадын хабшалнуудай дундуур ногоон тайгын гүнзэгдэ оршоһон бэлшээр, сабшалануудтай ойн соорхойдохи талмайнуудые ушархат.

Байгал-Амарай түмэр замай түлэг баригдажа байха үеэр гэхэ гү, али далаад онуудай эссэтэ эндэ Хойто-Муяын шэлэнүүд тээһээ хүсэтэ шуурганай буухада, Зүгдээлиин хүбшэ тайгын ой модон орбонтойгоо урбалдан, газарһаа хобхо татан хаягдажа, сабшуулһын самсаалдал, бэе бээ дарсалдан унаа юм.

Ерээд онуудай эхиндэ Хурамхаанай леспронхозой модо бэлдхэгшэдэй комплексно бригаданууд иинэ өрөжэ, баһал хайра гамгүйгөөр шарһа, шонхордые отолол уйагдалан, шэлбүүһэ мүшэреньшье муртэйгоор абангүйгөөр үлөөһөн байха юм.

Ойрын жэлнүүдэй хугасаа соо энэ шадар түймэрэй болоогүйн болоо гээд тэмдэглэе. 1964 оной май һарын хуушаар эндэ ехэ түймэр болоо юм. Эдэ мурнүүдые бэшэгшэ хорёод хүнүүдтэй сугтаа тэрэ түймэрые саралгада хабаадалсаһан, ойн түймэрэй али зэргын аюултаие өөрингөө нүдөөр хараһан гээд хэлэлтэй.

үлгэр домогто үзэгдэхг аймшагтай амитаи шэнгээр харагдаа нэн.

Арбаад гаран үдэрэй хугасаа соо тэрэ түймэр сарагдаа бэлэй. Зоо боложо, зунай эхин һарын эртын бороодамайгаар орожо, тэрэниие даралсаа нэн.

Энэ удаа түймэрэй бүн хара угаанай сэнхир огторгой өөдэ бушхаран хоорэжэ байхыень Зэргэдэхи "ТУОС-3" түхэлэй телевизийн дэргэдэ хүдэлдэг албанайхид өбөөрон хараад, Баргажан һууриндахи захиргаандаа хэлсээтэ ёһоороо радио-телефоноор хонходобо.

Хурамхаанай аймагай Майск һууринда Зэргын заповедниктэй захиргаанда Зүгдээли гэжэ газарта түймэр эхилээ гээд дуулгыт, - гэжэ гуйба. Гуйлташье саг соогоо дамжуулагдаа.

Баһал энэ үеэр Дээдэ-Баргажанай оньһожоруулагдамал ой модоной ажахын Уланхаанай лесничествын хүтэлбэрилэгшэ Дугар-Цырен Чойропов Майск руу заповедниктэй директор Ц.З. Доржиевта хонхондон дуулгаба.

Һүүлээрнэ түймэрэй боложо байһан газар руу 6 хүнийе автомашинаар элгээбэ. Тэдэнэй хүрээг эрхэдэ, заповедниктэй тэндэхи харуулашад тайгын гүнзэгдэ, хадаанг газартахи түймэрэй галтай үсэд шангаар тэмсэжэ байгаа нэн.

Галшье хүнэй дүтэлэн опохын аргагүй шанга. Хоёр-гурбаараа зэргэлэн ябаад, угтуулан гал табижа, галаар галые сараха баатай болодоо, - гэжэ түймэр саралгада хабаадагшад хооронз.

Хатаһан шаралза, гэгшүүһэ мүшэр, дабирхайтай модонууд ямар эршэтэйгээр дүрөө гэгшэб? Бурханшын хараал даа. Халхи шуурганшье буугагүй. Тиигэбэлнэ, Зэргын заповедник бусалтагүй ехэ хохидолдо өрөхөл байгаа даа. Түймэрэй эхилхээр таба

нэрлэйт? Уншагшаднай дуулажа, мэдэжэ абадаг һай, - гэжэ Доржиевые гуйба.

Түймэр унтараалгада 40 хүн хүдэлөө. "Северное" гэжэ акционернэ бүлгэмэй долоон, Уланхаанһаа зургаан, "Майск" гэхэн бага предприягһаа хоёр хүн хабаадалсаа. Бэшэниинь заповедниктэй хүдэлмэрилэгшэд ааб даа. Бултадаа магтаалтай хүдэлөө. Унтаха, хэбтэхэ, амархые мэдэнгүй шахуу. Бульдозерист Владимир Суглин, Уланхаанай ой модоной харуулашад Дугар-Цырен Чойропов, манай харуулай инспектор Борис Устинов болон бусадта доро дохин, һайн даа гэхэ байнаб, - гэжэ харюусаа бэлэй.

Зүгдээлидэ болоһон түймэрэй саралгада хабаадалсаһан һүүлшын бүлэг хүнүүд заповедниктэй эрдэмтэ хүдэлмэрилэгшэ Сергей Борисов түрүүтэйгээр гэртээ бусажа өрөхэдэ.

Хамта дээрэ 500 шахуу гектар талмайн ой модон, ургамал ногоон түймэртэ дайрагдаа. Шубуу шонхор, ан арьяатаншье хохидолдо өрөө ааб даа. Ямар шалтагаанһаа энэ түймэрэй болоһонниинь тодорхойлогдоогүй байһаар. Тэрэ хорюултай сагта агнуури эрхилэгшэдшье, загһа баригшадшье энэ шадар үзэгдөөгүй. Зүгөөр нарата үдэрнүүдэй болоходо, хэзээнэй эбдэрхэн шэлнүүдэй бутархайһаашье түүдэг носожо магад ха юм. Тимэшье ушар дайралдадаг, - гэжэ тэрэ юрэнхыгээр тобшолохонз нэн.

Тайгын гүнзэгдэ болоһон энэ түймэр хүнэй гараар номгоруулагдаа. Энэ ушар бидэниие эхэ байгааингаа шэмэг болохо-ой тайгаар байхадаа, һэримжэтэй, нарин байхые уялагална. Энээн тушаа бү мартаял даа.

Г. БАДМАЕВ,
журналист.

Уншаа, дуулаа нэн гүт?

ЭНЭ НОНИРХОЛТОЙ

Хонжоо наймаанай дэлгүүр дээрэ наркотигуудһаа ба буу зэбсэгһээ гадуур хоморой, жэгтэй ноинин ан амитад айхабтар ехэ олзо оршо оруулдаг юм гэжэ хэл мэдэхэб. Үнэн дээрээ тиймэ байдаг ха юм. Интерполын мэдүүлхэнэй ёһоор, энэ "халбарийһаа" жэлдээ дунда зэргээр 5 миллиард шахуу доллар олзо оршо өрөдөг байна.

Алтан дэлхэй дээрһээ огто үгы боложо байһан ан амитадые аршалан хамгаалха талаар ООН-ной гол бодомжодо 124 ороной түлөөлэгшэд гараа табяа нэмнай. Зүгөөр крокодилот арһаар ба

эрбэдэй леопардын мантоогоор портмоне оюулаха гэхэн хүсэл эриятые хорюулашье аргаар, яла түлээлгөөршье, идхалын хүсөөршье һамааруулаха арга огто олдобогүй. Эндэхгэй полици хулгайгаар агнуури хэдэг хүнһөө утаашаа 4.5 метр, айхабтар томо бээтэй короллин бенгальска эрэн гүрөөһэнэй арһа һаяхана буяан абаба.

Хюдагдажа байһан амитадые үлөөхэ, аршалан хамгаалха талаар тэдэниие зарим ороноуд һүүлэй үедэ барьяан хаалтада байлгадаг боложо байна. Жэлдэ хэлэбэл,

Таиланда тусхай фермнүүдтэ крокодилнуудай тоонь 70 мянгада хүрэнхэй. Тэдэнэй арһан бүхэнэй сэн дунда зэргээр 400 долларто болодог байха юм.

Тиэхэдэ гэрэй, "тэжээмэл амитадай" һүүлдэнэ гансал микрооскопоор харагдахаар электронно тэмдэг оёгдожо хэгдэнэ. Энэнь зарим крокодилнуудһаа илгаруулахдэнь хулгайн эд бараа худалдагшадые тодруулахадань туһа боложо үгэхэ бшуу.

"Рабочая трибуна" газетһээ.

Эмхидхэн байгуулагшад - Буряад Республикын Президент, Арадай Хурал болон Правительство

Редактор А.Л. АНГАРХАЕВ.

РЕДАКЦИОННОКОЛЛЕГИ: РИНЧИНОВ С.Д. (редакторай орлогшо), ЖИЖИТОВ Б.-М.Ж. (харюусалгата секретарь), ГАРМАЕВ Р.Б. (Буряад Республикын Президентин ба Правительствоин аппарат), СУНДАРОН Д.Д. (Буряад Республикын Арадай Хурал), таһагуудые даагшад: ДАШЕЕВА Г.Х., ДОНДОГОЙ Ц.Ц., ОЧИРОВ С.Д., САМБЯЛОВА Т.В., ПИНТАЕВ В.И. (хэблэлэй директор).

Редакцинын телефонууд: редакторай - 2-50-96, ирнэмнын - 2-54-54, редакторай орлогшын - 2-68-08, харюусалгата секретариин - 2-50-52, секретариатай - 2-62-62, таһагууд: нийтлэл, полигическо - 2-55-97 (даагшань), 2-61-35, 2-56-23, социалыно-экономическа - 2-64-36 (даагшань), 2-63-86, 2-61-35, 2-67-81, соёлой, эрдэмэй болон нургуунинуудай - 2-60-21, (даагшань), 2-57-42, 2-58-42, олонингтын хүдэлмэрийн ба мэдээсэлэй - 2-54-93, (даагшань), 2-34-05, 2-69-58; оршуулгын - 2-67-81; корректорнүүдэй - 2-33-61, компьютерна түбэй - 2-66-76. Манай корреспондентнүүд: Агинск - 2-57-42, 2-58-42, 2-59-42, 2-60-42, 2-61-42, 2-62-42, 2-63-42, 2-64-42, 2-65-42, 2-66-42, 2-67-42, 2-68-42, 2-69-42, 2-70-42, 2-71-42, 2-72-42, 2-73-42, 2-74-42, 2-75-42, 2-76-42, 2-77-42, 2-78-42, 2-79-42, 2-80-42, 2-81-42, 2-82-42, 2-83-42, 2-84-42, 2-85-42, 2-86-42, 2-87-42, 2-88-42, 2-89-42, 2-90-42, 2-91-42, 2-92-42, 2-93-42, 2-94-42, 2-95-42, 2-96-42, 2-97-42, 2-98-42, 2-99-42, 2-00-42, 2-01-42, 2-02-42, 2-03-42, 2-04-42, 2-05-42, 2-06-42, 2-07-42, 2-08-42, 2-09-42, 2-10-42, 2-11-42, 2-12-42, 2-13-42, 2-14-42, 2-15-42, 2-16-42, 2-17-42, 2-18-42, 2-19-42, 2-20-42, 2-21-42, 2-22-42, 2-23-42, 2-24-42, 2-25-42, 2-26-42, 2-27-42, 2-28-42, 2-29-42, 2-30-42, 2-31-42, 2-32-42, 2-33-42, 2-34-42, 2-35-42, 2-36-42, 2-37-42, 2-38-42, 2-39-42, 2-40-42, 2-41-42, 2-42-42, 2-43-42, 2-44-42, 2-45-42, 2-46-42, 2-47-42, 2-48-42, 2-49-42, 2-50-42, 2-51-42, 2-52-42, 2-53-42, 2-54-42, 2-55-42, 2-56-42, 2-57-42, 2-58-42, 2-59-42, 2-60-42, 2-61-42, 2-62-42, 2-63-42, 2-64-42, 2-65-42, 2-66-42, 2-67-42, 2-68-42, 2-69-42, 2-70-42, 2-71-42, 2-72-42, 2-73-42, 2-74-42, 2-75-42, 2-76-42, 2-77-42, 2-78-42, 2-79-42, 2-80-42, 2-81-42, 2-82-42, 2-83-42, 2-84-42, 2-85-42, 2-86-42, 2-87-42, 2-88-42, 2-89-42, 2-90-42, 2-91-42, 2-92-42, 2-93-42, 2-94-42, 2-95-42, 2-96-42, 2-97-42, 2-98-42, 2-99-42, 2-00-42, 2-01-42, 2-02-42, 2-03-42, 2-04-42, 2-05-42, 2-06-42, 2-07-42, 2-08-42, 2-09-42, 2-10-42, 2-11-42, 2-12-42, 2-13-42, 2-14-42, 2-15-42, 2-16-42, 2-17-42, 2-18-42, 2-19-42, 2-20-42, 2-21-42, 2-22-42, 2-23-42, 2-24-42, 2-25-42, 2-26-42, 2-27-42, 2-28-42, 2-29-42, 2-30-42, 2-31-42, 2-32-42, 2-33-42, 2-34-42, 2-35-42, 2-36-42, 2-37-42, 2-38-42, 2-39-42, 2-40-42, 2-41-42, 2-42-42, 2-43-42, 2-44-42, 2-45-42, 2-46-42, 2-47-42, 2-48-42, 2-49-42, 2-50-42, 2-51-42, 2-52-42, 2-53-42, 2-54-42, 2-55-42, 2-56-42, 2-57-42, 2-58-42, 2-59-42, 2-60-42, 2-61-42, 2-62-42, 2-63-42, 2-64-42, 2-65-42, 2-66-42, 2-67-42, 2-68-42, 2-69-42, 2-70-42, 2-71-42, 2-72-42, 2-73-42, 2-74-42, 2-75-42, 2-76-42, 2-77-42, 2-78-42, 2-79-42, 2-80-42, 2-81-42, 2-82-42, 2-83-42, 2-84-42, 2-85-42, 2-86-42, 2-87-42, 2-88-42, 2-89-42, 2-90-42, 2-91-42, 2-92-42, 2-93-42, 2-94-42, 2-95-42, 2-96-42, 2-97-42, 2-98-42, 2-99-42, 2-00-42, 2-01-42, 2-02-42, 2-03-42, 2-04-42, 2-05-42, 2-06-42, 2-07-42, 2-08-42, 2-09-42, 2-10-42, 2-11-42, 2-12-42, 2-13-42, 2-14-42, 2-15-42, 2-16-42, 2-17-42, 2-18-42, 2-19-42, 2-20-42, 2-21-42, 2-22-42, 2-23-42, 2-24-42, 2-25-42, 2-26-42, 2-27-42, 2-28-42, 2-29-42, 2-30-42, 2-31-42, 2-32-42, 2-33-42, 2-34-42, 2-35-42, 2-36-42, 2-37-42, 2-38-42, 2-39-42, 2-40-42, 2-41-42, 2-42-42, 2-43-42, 2-44-42, 2-45-42, 2-46-42, 2-47-42, 2-48-42, 2-49-42, 2-50-42, 2-51-42, 2-52-42, 2-53-42, 2-54-42, 2-55-42, 2-56-42, 2-57-42, 2-58-42, 2-59-42, 2-60-42, 2-61-42, 2-62-42, 2-63-42, 2-64-42, 2-65-42, 2-66-42, 2-67-42, 2-68-42, 2-69-42, 2-70-42, 2-71-42, 2-72-42, 2-73-42, 2-74-42, 2-75-42, 2-76-42, 2-77-42, 2-78-42, 2-79-42, 2-80-42, 2-81-42, 2-82-42, 2-83-42, 2-84-42, 2-85-42, 2-86-42, 2-87-42, 2-88-42, 2-89-42, 2-90-42, 2-91-42, 2-92-42, 2-93-42, 2-94-42, 2-95-42, 2-96-42, 2-97-42, 2-98-42, 2-99-42, 2-00-42, 2-01-42, 2-02-42, 2-03-42, 2-04-42, 2-05-42, 2-06-42, 2-07-42, 2-08-42, 2-09-42, 2-10-42, 2-11-42, 2-12-42, 2-13-42, 2-14-42, 2-15-42, 2-16-42, 2-17-42, 2-18-42, 2-19-42, 2-20-42, 2-21-42, 2-22-42, 2-23-42, 2-24-42, 2-25-42, 2-26-42, 2-27-42, 2-28-42, 2-29-42, 2-30-42, 2-31-42, 2-32-42, 2-33-42, 2-34-42, 2-35-42, 2-36-42, 2-37-42, 2-38-42, 2-39-42, 2-40-42, 2-41-42, 2-42-42, 2-43-42, 2-44-42, 2-45-42, 2-46-42, 2-47-42, 2-48-42, 2-49-42, 2-50-42, 2-51-42, 2-52-42, 2-53-42, 2-54-42, 2-55-42, 2-56-42, 2-57-42, 2-58-42, 2-59-42, 2-60-42, 2-61-42, 2-62-42, 2-63-42, 2-64-42, 2-65-42, 2-66-42, 2-67-42, 2-68-42, 2-69-42, 2-70-42, 2-71-42, 2-72-42, 2-73-42, 2-74-42, 2-75-42, 2-76-42, 2-77-42, 2-78-42, 2-79-42, 2-80-42, 2-81-42, 2-82-42, 2-83-42, 2-84-42, 2-85-42, 2-86-42, 2-87-42, 2-88-42, 2-89-42, 2-90-42, 2-91-42, 2-92-42, 2-93-42, 2-94-42, 2-95-42, 2-96-42, 2-97-42, 2-98-42, 2-99-42, 2-00-42, 2-01-42, 2-02-42, 2-03-42, 2-04-42, 2-05-42, 2-06-42, 2-07-42, 2-08-42, 2-09-42, 2-10-42, 2-11-42, 2-12-42, 2-13-42, 2-14-42, 2-15-42, 2-16-42, 2-17-42, 2-18-42, 2-19-42, 2-20-42, 2-21-42, 2-22-42, 2-23-42, 2-24-42, 2-25-42, 2-26-42, 2-27-42, 2-28-42, 2-29-42, 2-30-42, 2-31-42, 2-32-42, 2-33-42, 2-34-42, 2-35-42, 2-36-42, 2-37-42, 2-38-42, 2-39-42, 2-40-42, 2-41-42, 2-42-42, 2-43-42, 2-44-42, 2-45-42, 2-46-42, 2-47-42, 2-48-42, 2-49-42, 2-50-42, 2-51-42, 2-52-42, 2-53-42, 2-54-42, 2-55-42, 2-56-42, 2-57-42, 2-58-42, 2-59-42, 2-60-42, 2-61-42, 2-62-42, 2-63-42, 2-64-42, 2-65-42, 2-66-42, 2-67-42, 2-68-42, 2-69-42, 2-70-42, 2-71-42, 2-72-42, 2-73-42, 2-74-42, 2-75-42, 2-76-42, 2-77-42, 2-78-42, 2-79-42, 2-80-42, 2-81-42, 2-82-42, 2-83-42, 2-84-42, 2-85-42, 2-86-42, 2-87-42, 2-88-42, 2-89-42, 2-90-42, 2-91-42, 2-92-42, 2-93-42, 2-94-42, 2-95-42, 2-96-42, 2-97-42, 2-98-42, 2-99-42, 2